

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1902. Första Kammaren. N:o 24.

Lördagen den 19 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 12 i denna månad.

Anmälades och bordlades

statsutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 41, angående ytterligare ersättning åt herr J. Johansson för det af honom utförda uppdraget med utarbetande och utgifning af registret till Riksdagens protokoll med bihang för åren 1867—1899 m. m.;

n:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en Skånska husarregementets musikkassa tillhörig fastighet i Helsingborg;

n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till indragna hospitalshemmanet $\frac{3}{8}$ mantal Lilla Råby n:o 16 i Malmöhus län hörande område m. m.;

n:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af kungsladugården Borgholm i Kalmar län;

n:o 45, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af fyra till förra militiebostället $\frac{9}{16}$ mantal Gånarp n:o 4 i Kristianstads län hörande lägenheter;

n:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra profossbostället $\frac{1}{2}$ mantal Gånsta n:o 8 i Upsala län;

n:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga kronoegendomar m. m.; och

n:o 54, i anledning af remiss med öfverlemnande af uppgift å förändringar år 1901 i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrangerade kronoegendomar m. m.; äfvensom

lagutskottets utlåtanden:

n:o 42, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående revisionen af aktiebolags och registrerade föreningsars för ekonomisk verksamhet räkenskaper och förvaltning; och

n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft egande utslag.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda betänkande n:o 25 äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtanden n:is 12—14.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande konstitutionsutskottets den 16 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 3, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 2 § 4:o) tryckfrihetsförordningen.

Punkterna 1—4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Herr Berg, Gustaf Axel: Herr grefve och talman, mina herrar! Utskottets föreliggande förslag skiljer sig från det af Kongl. Maj:t framlagda i åtskilliga — jag tror att man kan säga fyra olika hänsenden.

Kongl. Maj:t har i sitt förslag velat bereda sekretess såväl för de handlingar, som komma från bankinspektionen, som för dem, hvilka komma från den så kallade försäkringsinspektionen. Utskottet har deremot ansett, att en sådan sekretess bör ifrågakomma endast beträffande de handlingar, som bankinspektionen afgifver, och har motiverat detta dermed, *att* försäkringsanstalterna äro anstalter, som, långt ifrån att uti nu ifrågavarande hänseende vara fullt jemförliga med bankerna, tvärtom i regel böra vara underkastade största möjliga publicitet; *att* dessutom i den kongl. propositionen icke några skäl anförts till stöd för det framlagda förslaget i denna del; och *att*, då man i allt fall har att förvänta en så kallade försäkringslag, hela frågan torde böra undanskjutas, till dess denna försäkringslag kommer. Nu är det alldeles klart, att det bör finnas sekretess i hvad beträffar enskildes förhållande till försäkringsanstalterna; men hvad en sekretess derutöfver angår, finnes det icke någon giltig anledning att fastslå en sådan, utan

*Förbud
mot offentlig-
görande af
vissa hand-
lingar ang.
bankers och
försäkrings-
anstalters för-
hållanden.*

tvärtom böra dessa förhållanden hafva den allra fullständigaste klarhet och genomskinlighet. Detta har äfven blifvit uttaladt såväl af den så kallade *försäkringsmannaföreningen*, som uttalat såsom sin åsigt, att, hvad angår lifförsäkringen, full publicitet fortfarande bör gälla för alla till en inspektion hörande handlingar, som äfven af den så kallade *försäkringsföreningen*, som anser, att för närvarande, innan en ny försäkringslag blifvit antagen, något förslag till grundlagsändring icke bör tagas under pröfning. Jemväl olika tidningsorgan för försäkringsväsendet hafva med den allra största samstämmighet yttrat: låt oss slippa denna sekretess, vi önska den icke. Ett af dessa organ säger, att allt, som rör ett lifförsäkringsbolags verksamhet, kan och bör vara af kristallens klarhet och genomskinlighet. Ja, de, som skulle komma i åtnjutande af detta skydd, undanbedja sig således detsamma på det allra bestämdaste.

Det andra hänseende, hvori utskottets förslag skiljer sig från Kongl. Maj:ts förslag, är deruti, att Kongl. Maj:t velat bereda sekretess åt dessa handlingar för evärdlig tid, således en vidsträcktare sekretess än den, som för närvarande är stadgad för statsrådsprotokoll och för ministeriella protokoll och hvilken i allmänhet icke gäller längre än 50 år. Utskottet åter har ansett, att det är alldeles tillräckligt, om man utsträcker sekretessen till en tid af fem år.

Vidare skiljer sig utskottets förslag från Kongl. Maj:ts deri, att Kongl. Maj:t väl förbjudit utlemnandet af dessa handlingar, men icke stadgat något förbud eller straff för tryckning af desamma, om de obehörigen utlemnats. Det är nu ett genomgående kännetecken för hela denna kongl. proposition, att densamma endast velat förbjuda utlemnandet af handlingar, meddelandet af handlingar, men deremot icke innehåller något förbud emot eller något straff för tryckning af desamma. Detta är ju desto mera egendomligt, som det icke är mera än några få år sedan — år 1897 — då i samma paragraf och samma moment af tryckfrihetsförordningen, hvarom nu är fråga, inrymdes ett nytt stadgande rörande de så kallade mobiliseringshandlingarna och öfriga försvarsverket rörande handlingar, och detta stadgande innehöll icke blott förbud mot de ifrågavarande handlingarnas utlemnande, utan äfven förbud och straff för deras tryckning, derest de olofligen utlemnades.

För det sista skiljer sig utskottets förslag från Kongl. Maj:ts proposition deruti, att Kongl. Maj:t icke ens velat medgifva, att dessa handlingar finge utan Kongl. Maj:ts tillstånd utlemnas till de institutioner, som i handlingarna beröras, då deremot utskottet funnit det helt naturligt, hvad bankerna angår, att dessa må få del af de anmärkningar, som den så kallade bankinspektionen framställt.

I alla dessa hänseenden, i hvilka utskottets förslag afviker från Kongl. Maj:ts proposition och för hvilka jag nu redogjort, ställer jag mig fullkomligt på utskottets ståndpunkt. Då jag reserverat

Förbud mot offentliggörande af vissa handlingar ang. bankers och försäkringsanstalters förhållanden.
(Forts.)

*Förbud
mot offentlig-
görande af
vissa hand-
lingar ang.
bankers och
försäkrings-
anstalters för-
hållanden.
(Forts.)*

mig mot utskottets hemställan, har min reservation således icke afsett någon af de nu berörda punkterna, utan reservationen har afsett ett helt annat förhållande.

Under tidernas lopp, då våra enskilda banker och moderna andra bankinstitut verkat och, som jag för min del anser, verkat med synnerlig framgång och till stor nytta, har det blifvit rent af ett axiöm, att det skall finnas en banksekretess. Det har blifvit så att säga en trosdogm, att bankerna skola omgifvas med ett sådant hemlighetsmakeri. Jag tror likvisst, att denna trosdogm på bankväsendets område nu börjar att svigta. Det är åtskilliga tecken, som tyda derpå. Jag kan ju till en början åberopa hvad publicistklubben i detta hänseende anfört; dess uttalande är alldeles bestämdt och tydligt: Ingen sekretess, med undantag deraf, att enskildes namn ej få offentliggöras eller en del skrifter utlemnas. Men jag tror mig veta, att äfven åtskilliga bankmän börjat ansluta sig till samma uppfattning, som försäkringsväsendets målsmän visat sig omfatta, då de förklarar, att de önska omgifva sina anstalter med den fullkomligaste klarhet, tydlighet och genomskinlighet i förhållande till allmänheten. Nu vill jag alldeles obetingadt medgifva, att en sådan banksekretess bör och måste finnas i allt hvad som angår enskildes förhållande till bankerna, men derutöfver synes det mig icke finnas något giltigt skäl att bibehålla denna sekretess.

Om vi nu fråga oss, hvad bankspektionen skall afse, hvad den har för uppgift och för funktioner, så finna vi detta af statsrådsprotokollet den 12 januari 1889, deri herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angifvit hufvudgrunderna för bankspektionens verksamhet. Bankspektionen skall dels granska kontrollerna vid förvaltning och förvar af kassa m. m. och dels, så vidt ske kan, få ett begrepp om portföljens beskaffenhet — om utsträckning af borgenskrediten, om grunderna för fastighetskrediten, om stora krediters utlemnande på enskilda namn m. m.; vidare tillse, att de till finansdepartementet inkommande månadsrapporterna äro uppställda så, att de riktigt angifva bankens verkliga ställning; att banklagen och bankens reglemente i alla afseenden efterlefas; att bankens bokslut uppgöres efter riktiga grunder och särskildt att nödiga afskrifningar verkställas; att vid bestämmande af utdelning åt bankens delegare behörig hänsyn tages till bankens soliditet; och i allmänhet att banken förvaltas enligt sådana grunder, att allmänhetens förtroende icke må gäckas.

Bankinspektionens berättelser skola alltså afse dessa förhållanden, och dervid kunna nu två möjligheter tänkas. Den ena möjligheten är den, att allt är godt och väl vid det bankinstitut, som inspekteras. Men i sådant fall finnes ju icke något som helst skäl att undandraga berättelsen derom allmänhetens kunskap och kännedom. Om deremot det icke förhåller sig så, om oegentligheter förekomme inom bankinstitutet, så är det efter mitt förmenande allmänhetens ovilkorliga rätt att få kännedom derom. Allmänheten bör icke

genom något hemlighetsmakeri förledas att till en bank sätta en tillit eller ett förtroende, som banken icke förtjenar. Och jag frågar: hvilken fara kan det väl ligga uti att dessa inspektionsberättelser, i fall sådant begäres, offentliggöras? Det har kunnat finnas en fara, så länge sedelutgifning var de enskilda bankerna medgifven, ty man skulle ju kunna tänka sig — och har under aflägsna tider äfven sett — en rusning för att få sedlarne infriade. Men denna sedelutgifning har ju snart upphört, den blir en saga eller ett minne inom kort. Det kan vidare talas om den faran, att på upp- och afskrifning eller på giroräkning insatta belopp komma att uttagas; men jag tror, att man verkligen måste anse, att det är bankinstitutets ovilkorliga skyldighet att ordna sig så, att nyssnämnda insättningar äro för insättnarne tillgängliga när som helst. Och hvad depositioner angår, har ju banken dervid alltid sin bestämda och aftalade tid. Allmänheten är nog så kritisk och så upplyst, att den kan skilja inbillade faror från verkliga. Jag tror, att det är bättre att få klarhet i dessa förhållanden, än att tysta, kring-smygande rykten skola förekomma. Äfven om bankinspektionens berättelser hållas sekreta, kommer ju alltid inom kort en revision, som har tillfälle att lära känna alla de förhållanden, hvilka bankinspektionen har att granska, och denna revision har ju möjlighet och väl äfven skyldighet att framlägga de oegentligheter och missförhållanden, som kunna förekomma inom bankinstitutet.

Jag har inom utskottet frågat och jag frågar fortfarande: hvad finnes det här för skilnad i detta hänseende mellan banker och försäkringsinstitut? I fråga om de senare säger utskottet, att der är den största publicitet af nöden, der bör den finnas; men hvad beträffar de enskilda bankerna anser utskottet, att sekretessen ovilkorligen bör bibehållas.

Mot det framlagda förslaget har jag inom utskottet framställt en formel betänklighet, afseende ett uttryck, som i förslaget begagnas, nemligen *bankinspektionen*, memorial och embetsbref, som *bankinspektionen* afgifver. Med detta uttryck menar man ju här inspektionen af de enskilda bankerna och af aktiebankerna. Vi känna emellertid alla, att det finnes äfven ett annat slag af bankinspektion, nemligen den, som länsstyrelserna anordna och hvilken afser såväl sparbanker som folkbanker. Nu åberopar utskottet, att i motiveringen intagits, att stadgandet gäller endast den bankinspektion, som rör de enskilda bankerna och aktiebankerna, och detta skulle ju också vara en fullkomligt tillfredsställande förklaring, för så vidt här vore fråga om en civillag. Men då det gäller en grundlag, så är härvid att märka, att denna skall tolkas efter ordalagen. Den motivering, som utskottet framlagt, står ju visserligen kvar, men den är likvisst blott en motivering, och om ett eller annat lustrum eller tiotal af år kan den nog vara ur minnet bortfallen.

På samma gång jag uttalar denna betänklighet i fråga om formu-

Förbud mot offentliggörande af vissa handlingar ang. bankers och försäkringsanstalters förhållanden.
(Forts.)

*Förbud
mot offentlig-
görande af
vissa hand-
lingar ang.
bankers och
försäkrings-
anstalters för-
hållanden.
(Forts.)*

leringen — en betänklighet, som jag tror verkligen hafva skäl för sig — ställer jag mig beträffande sekretessen för de enskilda bankerna alldes bestämdt på den ståndpunkten: sekretess uti allt hvad som rör enskildes förhållande till banken, men för öfrigt den offentlighet, på hvilken allmänheten kan ega anspråk!

Herr grefve och talman! Jag skall tillåta mig att på de skäl, som jag nu har anfört, framställa yrkande om återremiss.

Herr statsrådet grefve Wachtmeister: Herr grefve och talman, mina herrar! Det kan nog *in abstracto* låta säga sig, att man i fråga om offentligheten kan göra en skilnad mellan sådana delar af bankinspektionens handlingar, som röra bankernas förhållande till enskilda personer, och andra delar; men när man kommer till den konkreta verkligheten, tror jag, att det skall möta mycket stora, jag må säga öfvervinneliga svårigheter att göra en sådan skilnad. Bankinspektionens handlingar äro nemligen alldes genomväfda af uppgifter just om enskildes förhållande till bankerna. Det förekommer t. ex. mycket ofta, att bankinspektören anmärker, att en bank lemnat stora försträckningar åt en firma, hvars ställning sedermera blifvit vacklande, och att banken då, för att förebygga förluster, ytterliga försträckt firman penningar. Vidare anmärkes ofta, att vissa personer fått lån till för stort belopp, att den säkerhet, som lemnats för mottagna lån, varit otillfredsställande, och mycket mera sådant. De flesta affärer, som omtalas, äro för öfrigt just affärer med enskilda personer. Om nu en person kommer och begär att få taga del af bankinspektionens handlingar, hvem skall då afgöra, hvilka delar af dessa handlingar få meddelas honom? Det blefve en ytterst vanskelig sak för vederbörande, vare sig bankinspektören, departementschefen eller annan funktionär. Här tror jag verkligen, att det af den senaste talaren åberopade uttalandet af publicistklubben eger tillämpning i hvad der yttras om att det bör »såsom ett önskemål, ja, såsom en fordran uppställas, att dessa inskränkningar formuleras så, att ingen tvekan kan anses råda om den gräns, hvarest offentligheten slutar och sekretessen börjar».

Inom utskottet hafva andra reservanter — jag vet icke, om deras åsigt biträdes af den senaste ärade talaren — lemnat en anvisning, huru svårigheterna i detta afseende skulle lösas. Under det att deras förslag till formulering af paragrafen innebär, att bankinspektionens handlingar icke få utlemnas, »i hvad de röra enskildes förhållande till bank», hafva dessa reservanter i sin motivering yttrat, att »enskildes namn, i hvad de stå i förbindelse med affärer i bankinrättningar, finge naturligtvis ej i inspektionsberättelsen angifvas». Detta vore ju ett sätt att lösa frågan, men jag tror, att uppgiften på detta sätt tages något för lätt. Embetshandlingar böra väl få innehålla hvad de behöfva innehålla, och sedan får tryckfrihetsförordningen bestämma sin ställning i för-

hållande till det faktiska innehållet af dessa handlingar. Om denna anvisning skulle följas och således inga namn få nämnas, så skulle i berättelsen blott omförmålas t. ex., att en person fått för stort lån eller att tillräcklig säkerhet icke lemnats för det och det lånet o. s. v. Men bankinspektionen skulle då nödgas uttrycka sig i gåtor eller, så att säga, använda en skifferskrift, som endast vore begriplig för banken och icke för någon annan. Detta blefve ett ytterst vanskligt åliggande för bankinspektionen, och det kunde dessutom lända till skada för enskilda personer, hvilka af ryktet utpekades såsom i berättelsen åsyftade, ehuru detta alls icke vore förhållandet.

Vidare kunde man tänka sig, att en inspektionsberättelse sönderföle i två delar, den ena rörande enskildes förhållanden till banken och den andra rörande bankens ställning i allmänhet, samt att af dessa den förra skulle hemlighållas, den senare icke. Jag fruktar emellertid, att just handlingar af det senare slaget skulle blifva synnerligen farliga för bankerna. Der kommer att omtalas sådana förhållanden, som att en bank lemnat försträckningar, kanske på millioner, till ett affärsföretag, som ansåges icke vara solidt. Om bankens kunder finge läsa något sådant, kunde lätt uppstå panik. Förhållandet kunde blifva sådant, som reservanterna angifva, eller att »man famlar i mörkret, och ryktet om insolvens växer, därför att man saknar kännedom om verkliga förhållandet».

Om bolagets namn uppgåfves, så kunde ju allmänheten få någon ledning för sitt omdöme; den kunde då sätta sig in i förhållandena och förvissa sig om huruvida möjligen detta affärsföretag, trots en för tillfället mindre gynsam ställning, har så pass betydande resurser, att de af banken deri placerade penningar, om än ej fördelaktigt placerade, dock icke kunna sägas vara i fara att alldeles förloras.

Jag tror för min del icke att det här gifves någon annan utväg än att tillförsäkra bankinspektionens handlingar full sekretess. Dermed är emellertid icke sagdt, att denna sekretess kommer att ovilkorligt gälla hvarje fall. Bankinspektörens verksamhet är ju, kan man säga, af två skilda slag: dels har han nemligen att se till, att bankerna icke öfverskrida gällande lag och bolagsordning, och dels att vaka deröfver att bankerna icke, äfven utan dylik öfverträdelse, inlåta sig å äfventyrliga affärer. I denna senare del af sin verksamhet är ju bankinspektören endast rådgifvande, och den delen måste, så vidt jag förstår, skyddas genom en fullständig sekretess. Hvad åter den förra delen af hans verksamhet beträffar, blir frågan om sekretess beroende deraf, huruvida vederbörande bank ställer sig inspektörens anmärkning till efter rättelse. Gör banken det, så är ju allt godt och väl; men om banken tredska, blir följden en officiel skrifvelse till banken från chefen för finansdepartementet, och för en sådan skrifvelse ifrågasättes icke någon sekretess. Den är en fullt offentlig handling.

*Förbud
mot offentlig-
görande af
vissa hand-
lingar ang.
bankers och
försäkrings-
anstalters för-
hållanden.
(Forts.)*

*Förbud
mot offentlig-
görande af
vissa hand-
lingar ang.
bankers och
försäkrings-
anstalters för-
hållanden.
(Forts.)*

Som sagdt, jag anser denna fråga ej kunna lösas på annat sätt. än att skyddet mot offentliggörande utsträckes så långt, som utskottet här föreslagit.

Medan jag har ordet vill jag, i anledning af utskottets förslag om bestämmande af en femårig giltighetstid för förbudet mot ifrågavarande handlingars utlemnande, anmärka, att denna tid synes mig väl knapt tilltagen. Handlingarnes offentliggörande efter fem år kan ej mycket bidra till ett verksamt kontrollerande af banken, men kan deremot medföra ganska stora olägenheter för enskilde, ty det är ej sagdt, att desse enskildes ställning till banken undergått någon större förändring under dessa fem år. Jag skall emellertid ej framställa något yrkande å ändring af utskottets förslag i detta hänseende.

Herr Blomberg: Herr grefve och talman! Efter det anförande, som nyss hållits af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, lär det vara fullt klart, att ett så intimt samband råder och måste råda mellan bankinspektörens framställningar i afseende å enskildes förhållanden till bankerna och rörande bankernas ställning för öfrigt, att ett särskiljande af dessa framställningars olika delar ej gerna låter sig på något lyckligt sätt genomföras, och att således ett stadgande i syfte att från offentlighet undandraga den ena, men ej den andra delen af dessa framställningar måste blifva förenadt med mycket stora svårigheter vid tillämpningen. Jag kan därför inskränka mig till att beröra ett par andra punkter, i hvilka den förste ärade talaren hade anmärkningar att framställa.

Hvad då först angår den ärade talarens fråga, hvilken skillnaden är mellan banker och försäkringsanstalter, så vill jag helt kort svara: jo, skillnaden är den, att bankerna äro kreditanstalter, der allmänhetens intressen äro på det strängaste knutna vid bankens kreditförhållanden och deras skötande, något som deremot *icke* är fallet med försäkringsanstalterna. Det är således lika mycket för allmänhetens bästa som af hänsyn till banken, som man anser sekretessen vara nyttig och nödig i fråga om bankerna. Allmänheten har lika stort intresse i att bankens kredit ej onödigt rubbas, som den å andra sidan har i att bankens verksamhet noga öfvervakas.

Jag vill vidare blott nämna några ord rörande det använda ordet »bankinspektionen». Det är visst icke förhållandet, att utskottet sagt sig med detta ord »mena» blott en viss inspektion; utan utskottet har sagt, att den anser formuleringen af detta stadgande, sedt i dess sammanhang, gifva vid handen, att här ej kan vara fråga om annan inspektion än sådan, som gäller bankförhållandena i riket i dess helhet — icke om en sådan rent lokal granskning, som genom särskilda bestämmelser uppdragits åt vederbörande Kongl. Maj:ts befallningshafvande eller deras ombud.

På grund af hvad jag nu anført ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jemlikt de yrkanden, som derunder framstälts, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna punkt hemställt samt vidare derpå att punkten skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo första särskilda utskottets den 12 och 15 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts propositioner n:o 9 med förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, och till lag om ändrad lydelse af 19 kap 20 § och 20 kap. 3 § strafflagen, samt n:o 10 med förslag till lag om ändrad lydelse af § 2 i förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, äfvensom i anledning af sex särskilda inom Riksdagen väckta motioner i ämnet.

Herr Svedelius: Med afseende å föredragningssättet tillåter jag mig föreslå: *att* det nu ifrågavarande utlåtandet föredrages punktvis; *att* de under hvarje punkt upptagna lagförslagen föredragas paragrafvis, derefter ingresser och rubrik samt slutligen utskottets hemställan; *att* vid föredragning af första paragrafen i första lagförslaget diskussionen må röra sig om förslagen i deras helhet; *att* af lagförslagets paragrafer icke uppläsa andra än de, beträffande hvilka uppläsning begäres; samt *att*, för den händelse utskottets förslag skulle komma att i vissa delar af den ena eller andra kammaren återförvisas, utskottet lemnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de paragrafer, hvilka blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1.

Utskottets förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.

Förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.

§. 1.

Herr Annerstedt: Herr grefve och talman, mina herrar! Hittills har i vår rätt expropriationsinstitutet varit betingadt af tillvaron af något allmänt behof, för hvars tillgodoseende kräfvdes, att en viss egendom fräntages den enskilde för att användas i annat syfte, än förut varit fallet; de enskilde hafva åter för tillgodoseendet af sina behof varit hänvisade till den visserligen mera

Förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.
(Forts.)

besvärliga och ofta äfven mera kostsamma utvägen att genom frivilligt aftal förvärfva den egendom, som för ändamålet behöfves. Nu har utskottet i denna grundsats föreslagit den ändring, att i fråga om anläggning af elektriska ledningar ej vidare skulle, för rätt till expropriation, behöfva uppvisas något allmänt behof, utan endast att ett allmänt intresse föreläge. Emot en dylik utsträckning af gränserna för detta rättsinstitut synas mig emellertid två skäl tala. Det första är det, att den utsträckning, som här ifrågasattes, är så obestämd, att några vissa gränser, inom hvilka expropriationsrätt skulle vara medgifven, svårligen kunna vidare uppdragas, så framt man icke utgår derifrån, att hvarje elektrisk anläggning är af den betydelse för samhället, att expropriationsrätt der skall kunna medgifvas. Ty så snart man utgår från att detta är förhållandet icke med alla anläggningar, utan endast med några, saknas uppenbarligen alla kännetecken, som kunna någorlunda objektivt visa, att anläggningen är sådan, att ett större intresse för det allmänna der föreligger. Det är ju nemligen gifvet, att en industriel anläggning icke i och för sig kan hafva något intresse för samhället, utan därför fordras, att den skötes på sådant sätt, att den verkligen ger arbete åt ett större antal personer, att den åstadkommer en vara, som är behöflig för öfriga individer i samhället, och slutligen att den icke åstadkommer öfverproduktion. Ty uppfyllas icke dessa vilkor, är tydligtvis anläggningen icke till fördel för samhället.

Om jag nu också i fråga om redan befintliga anläggningar skulle kunna afgöra, huruvida samtliga dessa vilkor äro uppfyllda, så är det tydligt, att, så snart det för framtiden blir fråga om upprättande af en ny anläggning, man saknar alla egentliga garantier för, att den ifrågasatta anläggningen verkligen kommer att uppfylla dessa vilkor. Hvad har man då att rätta sig efter? Ingenting annat än uttalanden af privatpersoner, som intyga, att deras tro är, att anläggningen är så beskaffad, att dermed är förbundet ett allmänt intresse. Då är det tydligt, att medgifvandet till expropriationsrätt kommer att bero deraf, huruvida anläggningens förespråkare äro mer eller mindre inflytelserika; i samma mån dessa intyg äro afgifna af personer med stort och allmänt inflytande, i samma mån är det sannolikt, att Kongl. Maj:t antager, att verkligen de af dem förordade inrättningarna uppfylla de här föreslagna vilkoren. Men dessa intyg må vara afgifna af huru kunniga och inflytelserika personer som helst, så innebära de dock alls icke någon garanti för att företaget verkligen kommer att motsvara förhoppningarna, och det kan allt för lätt inträffa, att det med expropriationsrätt hugnade företaget visar sig icke alls vara till gagn för landets industriella eller ekonomiska ställning, under det en mindre anläggning, som allt för väl kan fylla de uppställda anspråken, men saknar förespråkare, i följd deraf ock blifver i saknad af den fördel, som ligger i medgifvandet till expropriation. Det torde därför, allra

helst om ansökningar samtidigt inkomma, svårligen kunna tänkas ett sådant tillvägagående från Kongl. Maj:ts sida som att bevilja expropriationsrätt för den ena men ej för den andra; utan följden af den ifrågasatta lagstiftningen blir otvifvelaktigt den, att, åtminstone med ytterst få undantag, hvarje industriell anläggning erhåller expropriationsrätt. Vare sig ett allmänt intresse föreligger eller ej, kommer det sålunda att medgifvas enskilde att med tvång göra sina intressen gällande mot andra enskilde. Detta kan icke vara någon tillfredsställande rättslig anordning.

*Förslag till lag,
innefattande
vissa bestämmelser om
elektriska
anläggningar.
(Forts.)*

Men det finnes ett annat skäl, som synes mig, kanske ännu kraftigare, tala mot utskottets förslag, det nemligen att, om man först i ett fall afstått från den fordran, att ett allmänt behof skall föreligga för expropriationsrättens användning, man kan vara fullt öfvertygad om att de fall snart bli mångdubblade, i hvilka anspråk framkomma — och förmodligen också varda bifallna — att få jemväl för andra enskilda ändamål använda expropriation. Ty det är alls icke svårt att uppvisa en mängd områden, der det kan i vissa afseenden vara tillfredsställande och af intresse för samhället, att vissa företag komma till stånd. Har detta nu erkänts innebära skäl för expropriations medgifvande i här ifrågavarande fall, torde det bli svårt att, då nästa gång en likartad fråga framställer sig, afvika från den nu inslagna vägen. Jag vill som ett exempel taga frågan om beredande af egna hem. Otvifvelaktigt torde det för samhället vara af lika stort intresse, att arbetsklassen kommer i åtnjutande af denna förmån, som att en stor industriell anläggning kommer till stånd; och det torde ej komma att saknas förfäktare af egna-hems-idén, hvilka framhålla, huru mycket mera angeläget det är för samhället att på detta sätt understödja arbetsklassen än de stora och mäktiga bolagen, hvilka allt för väl kunna åtkomma hvad de behöfva genom frivilliga aftal. Och det torde lätt kunna gifvas exempel på äfven andra företag, hvilka kunna i framtiden komma att framhållas som lämpliga föremål för ett medgifvande af expropriationsrätt. Men en sådan rättsutveckling kan icke betraktas som någon fördel för samhället. Äfven för framtiden torde det rätta vara, att de enskilda intressena på det frivilliga aftalets väg förskaffa sig hvad de behöfva, och att tvångsrätten behålles för fyllande af det allmännas behof.

På dessa skäl ber jag att få yrka bifall till den kongl. propositionen i § 1.

Herr Afzelius: För dem af herrarne, hvilka erinra sig den debatt, som i denna fråga förekom här i kammaren för två år sedan, behöfver jag icke nämna, att jag i denna sak står på en annan ståndpunkt än den föregående talaren, att jag för min del står på den grund, på hvilken utskottet ställt sig. Jag tror, att det är den enda möjliga, om man vill realisera det stora i denna sak. Hvad är det stora i denna sak? Det är verk-

Förslag till lag,
innefattande
vissa bestämmelser om
elektriska
anläggningar.
(Forts.)

ligen icke att bereda en »ort» tillfälle att byta ut sin gasbelysning mot elektrisk belysning eller att underlätta andra dylika hvad jag vill kalla kommunala önskningsmåls förverkligande. Det stora i denna sak är att på ett för landet tillfredsställande sätt underlätta tillgodogörandet af de stora kraftkällor vi ega; det är, kan man säga, att spänna de tusentals, de hundratusentals hästars kraft, som finnes i våra vattenfall, för produktionens stora vagn, att taga dem i industriens tjänst — *det* är det stora i saken. Det är denna uppgift, vi skola försöka att lösa.

Huru skall den lösas? Kraften måste ledas från källan till den ort, der den skall användas. Den kan i allmänhet icke användas just på den plats, der den finnes, och ledningarna måste gå fram långa sträckor. I utskottets betänkande visas, hurusom långa ledningar ofta komma i fråga. Dervid måste man gå fram öfver många egares marker. Hänvisar man då, såsom den siste talaren ville hafva det, till enskild uppgörelse med de olika egarne, gör man sjelfva saken omöjlig. Den kan stranda på en enda människas oresonlighet eller obillighet. Och att möta en sådan är, såsom herrarne veta, en sak, som ej ligger utom möjlighetens område. Alltså, skall detta kunna genomföras, måste man medgifva tvångsrätt, rätt att gå fram utan medgifvande af egarne till jorden.

Kan då detta ske utan brytande af gällande rättsgrundsatser? Jag är ense med föregående talare, att detta öfverensstämmer icke med nu gällande expropriationslag. Undantag finnas visserligen redan nu, men med den *allmänna* regeln öfverensstämmer det icke. Är det då omöjligt, orimligt att utsträcka denna rätt? Jag redogjorde förra gången för expropriationsrättens uppkomst och utveckling; jag omnämnde, att den är en mycket ung rätt och att den från början betraktades såsom en fullständig anomali. Från början användes den endast för statens egna omedelbara behof; sedermera fann man onaturligt, att den enskilde jordegaren skulle kunna blott genom sitt maktspråk hålla tillbaka mycket nyttiga och betydelsefulla företag. Då uppfann man detta begrepp »*allmänt behof*», och steg för steg förde man in under denna rubrik det ena efter det andra; ville man främja en sak, så gjorde man den först till ett »allmänt behof» och sedan var expropriation tillåten. Detta »allmänna behof» är ett namn, en term, ett begrepp på sin höjd. Men hvad är sjelfva saken? Enligt min uppfattning är sjelfva kärnan statens intresse, statens intresse af att det eller det sker, statens intresse, som fordrar att staten säger: för allmänt väl måste den enskilde vika. Men på samma gång jag därför tror en utveckling af denna tvångsrätt vara möjlig och befogad, om man blott icke har en allt för formalistisk uppfattning af saken, tillägger jag — såsom jag tillade då —: går man utom det omedelbara statsbehovet, bör man vara ytterst försigtig; man får gå till väga med synnerlig hänsyn till den enskilde, som blir tvingad. För det första gäller detta i afseende å det sätt, hvarpå man går

fram. Man måste välja det sätt, som förorsakar jordegaren minsta möjliga intrång och obehag. Vidare under det att till expropriationsrätten hör, att för den skada och intrång, som genom expropriationen förorsakas, skall gifvas full ersättning, men också ingenting mer, så synes det mig vara fullkomligt riktigt och rimligt, att, när man går derutöfver, när man för en sak, som omedelbart är en privat sak och endast medelbart representerar ett statsintresse, tvingar den enskilde, man bör gifva en annan och högre ersättning än eljest. Här stå mot hvarandra tvenne hvar för sig berättigade intressen; men en kompromiss mellan tvenne sådana intressen är alltid legitim; att rätt afväga den är just en klok lagstiftares uppgift.

*Förslagtillag,
innefattande
vissa bestämmelser om
elektriska
anläggningar.
(Forts.)*

Utskottet står nu på denna ståndpunkt, och för min del gillar jag densamma. Hvad angår sättet för dess genomförande, har utskottet, på samma gång det utsträcker expropriationsrätten eller, såsom jag vill kalla den, tvångsrätten, medgifvit jordegaren förhöjd ersättning. För min del skulle jag hafva önskat, att denna ersättning, detta tillmötesgående mot jordegaren, kunnat få formen af att han i någon mån blefve participant i företaget i fråga, hade nytta af just denna industriella anläggnings befordrande; och jag skulle därför helst sett, om det kunnat ske genom bestämmande af en viss afgift per hästkraft till jordegarna. Utskottet anför praktiska skäl, hvarför en sådan anordning skulle blifva svår att genomföra, och jag böjer mig därför. Utskottet har i stället stannat vid en förhöjning med hälften af det belopp, som annars skolat utgå i ersättning för intrång och skada.

Går jag sedan till det sätt, hvarpå utskottet betecknat hvad som kan blifva föremål för tvångsrätten, heter det i början af paragrafen: »har för någon ords förseende med belysning eller drifkraft eller för dylikt ändamål eller för *beredande af drifkraft åt sådan industriel anläggning, som finnes vara af större betydelse för det allmänna* o. s. v. Denna formulering, så vidt angår den rent privata industrien, kan jag för min del icke obetingadt gilla. Först och främst detta uttryck: »af *större* betydelse för det allmänna». Man frågar sig: större än hvad? Större än en ords förseende med belysning eller drifkraft? Naturligtvis menas »af *väsentlig* betydelse för det allmänna». Vidare undrar jag, om det är alldeles riktigt att säga »sådan *industriel anläggning, som finnes vara af större betydelse för det allmänna*». Tanken ledes här lätt på att just sjelfva den industri, som utöfvas, skall vara af betydelse för det allmänna; man skulle således kunna tänka på t. ex. en vapenfabrik eller fabrik för kruttillverkning och dylikt, Men detta är icke meningen. Det är icke den industriella anläggningen såsom sådan, som skall hafva betydelse för det allmänna, utan hvad man afser skulle enligt min uppfattning vara: en industriel anläggning, hvars *åstadkommande, hvars tillvägbringande* är af väsentlig allmän betydelse. Förutsättningen är här den, att

Förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.
(Forts.)

fråga uppstått om tillvaratagande af stora naturliga tillgångar, som annars skulle ligga obegagnade och värdelösa, eller något dylikt. I detta afseende är jag alltså icke fullt tillfredsstäld med formuleringen, men då jag erkänner de stora svårigheter, som möta att gifva ett fullt exakt uttryck åt hvad man menar, och då jag icke tror, att i verkligheten något äfventyras genom denna formulering, så vill jag icke göra invändningar. Jag är icke i tillfälle att sjelf föreslå något fullt passande.

Hvad sedan förslaget i dess helhet beträffar, om herr talmannen tillåter mig att derom yttra några ord, så möter ju genast en omständighet, som säkerligen icke undgått herrarnes uppmärksamhet; det är, att utskottets förslag innefattar en nästan total omarbetning af den kongl. propositionen. Grunden är ny, och nästan alla paragrafer af någon vikt äro också nya. Här är icke fråga om någon reparation, utan om en fullständig nybyggnad. Hvad särskildt beträffar den afdelning af förslaget, som för utomstående är af allra högsta vikt, nemligen frågan om ansvarighet för skada, har utskottet der infört en fullständigt ny ordning. Utskottet har der vid lag, så vidt jag kan se, följt det åskådningssätt, som gjorde sig gällande i högsta domstolen vid dess granskning af det kongl. förslaget, och som föranledde högsta domstolen att enhälligt hemställa om dess omarbetande. För min del har jag således intet att anmärka mot den uppfattning, som fått uttryck i utskottets betänkande. Men här vid lag har varit utskottet förelagd en uppgift, som måste betecknas som synnerligt svår. Här är fråga om fenomen, som icke äro tillgängliga för den allmänna uppfattningen; för min del måste jag bekänna, att jag visserligen icke till fullo begriper dem, och jag tror nog, att många af herrarne skulle kunna förena sig i detta erkännande. Den, som skall skriva lag om detta, måste således på en gång besitta fullständig uppfattning af de tekniska förutsättningarna och dertill formel skicklighet, om bestämmelserna skola kunna riktigt afpassas efter dessa förutsättningar. Jag tror för min del visserligen, att utskottet icke varit sin uppgift vuxet, men jag har blott velat påpeka, att denna uppgift gått betydligt utöfver hvad man i allmänhet tror sig kunna förelägga och fordra af ett utskott. Om frågan gälde att definitivt slå fast detta förslag, utan vidare upphöja det till lag, skulle jag ställa mig synnerligt tveksam, men då förslaget icke, om än antaget af Riksdagen, derigenom blir lag, utan det skall undergå en noggrann granskning och slutligen pröfvas af Kongl. Maj:t, — och jag hoppas, att Kongl. Maj:t, om brister skulle visa sig, icke skall tveka att å nyo förelägga Riksdagen förslag i ämnet —, anser jag mig icke af denna tvekan vara förhindrad att biträda förslaget. En sak är nemligen här af yttersta vikt, och den är att vi nu uppnå ett positivt resultat, att vi slå fast en ståndpunkt, på hvilken vi kunna stå, att vi komma från en annan ståndpunkt, på hvilken vi icke böra kvarblifva.

Med den reservation, jag nu gjort, ber jag därför, herr grefve och talman, att för min del yrka bifall till den föredragna paragrafen.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels och att motsvarande paragraf af Kongl. Maj:ts förslag i ämnet skulle godkännas.

*Förslag till lag,
innefattande
vissa bestämmelser
om
elektriska
anläggningar.
(Forts.)*

Härefter gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande af paragrafen i enlighet med utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

§ 2.

Herr Benedicks: Uti andra stycket af förevarande paragraf heter det: »Tillstånd, hvarom i denna paragraf sägs, må af Konungen meddelas endast för viss tid, ej öfverstigande 50 år». Då jag fick detta lagförslag i hand, måste jag erkänna, att jag blef mycket glad att se industriens anspråk tillgodosedda genom de af kammaren nu under § 1 antagna bestämmelserna, men vid denna punkt af utskottets förslag måste jag säga mig, att hvad man gifvit med ena handen återtages här med den andra. Ty hvad vill det säga, mina herrar, att en expropriation, en koncession icke skulle räcka längre än högst 50 år? Jo, att för de anläggningar, som efter denna lags antagande göras, 2 % afskrifning måste beräknas på det kapital, som åtgår icke blott till ledningar, utan äfven i de flesta fall till sjelfva vattenbyggnaderna, ty oftast är den tillvaratagna vattenkraften skickad ut på ledningar, och följaktligen blir denna, antaget att koncessionen ej skulle få längre varaktighet än 50 år, efter nämnda tid värdelös, om koncessionen ej upprepas. Jag antager, att sådan äfven framdeles komme att lemnas, men *säkerhet* finnes ej därför, och något sådant vilkor, som göres t. ex. vid koncession af jernvägar, att staten eger rätt till inlösning, är här icke framställt. Nej, koncession kan helt enkelt upphöra, och detta betyder i de flesta fall en utgift utom andra till de jordegare, öfver hvilkas mark ledningen går. Den amortering, som måste beräknas vid industriens utöfvande i detta fall, blir en så betydande del af den påräknade årsinkomsten, att jag måste motsätta mig antagande af en dylik bestämmelse. Men, säger man, mängden gång måste amortering ställas på kortare tid. Det medgifver jag äfven, då det gäller beräkningar, men huru ofta komma icke dessa till korta! Hvad den elektriska industrien beträffar, behöfva vi blott se på den korta tid, som förflutit sedan de börjat anläggas. Huru började icke aluminiumfabrikationen med de bästa förhoppningar? Några år senare var öfverproduktion allmän, och det ena företaget efter det andra måste sluta. På samma sätt hafva förhållandena i afseende å karbidfabrikationen utvecklats

*Förslag till lag,
innefattande
vissa bestämmelser om
elektriska
anläggningar.
(Forts.)*

sig. Huru är det med sulfittfabrikationen, som tagit så betydande vattenkraft i anspråk? Den ena fabriken efter den andra börjar gå sämre och lemna ingen utdelning. Är det därför antagligt, att de industrier, som komma att genom elektriska ledningar förses med kraft, hädanefter blifva så orimligt inbringande, att de kunna afvara 2 % af sin årsinkomst? Antagligt är, att i de flesta fall större delen af kapitalet åtgår till åstadkommande af vattenverk och elektriska anläggningar, och det är på dessa summor man finge göra amorteringen. På grund af hvad jag anfört, föreslår jag, herr grefve och talman, att denna punkt må utgå, och stycket härutinnan blifva lika med motsvarande i den kongl. propositionen.

Grefve Hamilton: Vi stå inför en af dessa viktiga ekonomiska frågor, hvilkas lösande är af den allra största betydelse för landet. Det gäller nemligen här icke allenast att förskaffa vår industri billigare arbetskraft, utan än mer att, om icke ersätta, åtminstone förminska den stora stenkolsimporten, som för närvarande eger rum. Oaktadt jag är ytterst ifrig för att denna fråga snart måtte lösas, har jag dock under ärendets behandling i utskottet varit ganska tveksam, huruvida det icke varit klokast att endast föreslå Riksdagen att till Kongl. Maj:t ingå med begäran att få ett nytt lagförslag framlagd till nästkommande Riksdag, bygd på angifna grunder. Min tvekan har härledts derifrån, att det kongl. förslaget, som i högsta domstolen underkastats en ganska hård kritik, har måst af utskottet nära nog fullständigt omarbetas, och det kan anses, om icke lättsinnigt, åtminstone djerft af utskottet att i en så svårlöst lagstiftningsfråga som den förevarande framkomma med ett positivt förslag. Jag har emellertid, på grund af min ifver att vi så snart som möjligt skola kunna tillgodogöra oss landets vattenfall, låtit mina betänkligheter falla och biträdt utskottets förslag utom med afseende på motiveringen och bestämmelserna i 2 och 6 paragraferna.

Hvad motiveringen beträffar, har det förefallit mig, att utskottet hyser en allt för optimistisk uppfattning med afseende på starkströmmarnas allmänfariighet, men då jag icke gjort något yrkande i det afseendet vid den föregående paragrafens behandling, skall jag förbigå motiveringen.

Hvad åter 2 § angår, innehåller ju Kongl. Maj:ts förslag att, der en starkströmledning skall framdragas, Kongl. Maj:ts tillstånd dertill erfordras, såvida icke ledningen till hela sin sträckning förläggas inom byggnad eller inhägnad gård eller under jordytan. Utskottet har funnit det vara hårdt för industrien och förenadt med tidsutdrägt, i fall man skulle vara nödsakad att utverka Kongl. Maj:ts tillstånd till sådana kraftledningar, som måste åstadkommas i hast, föranledda af vattenbrist och dylikt, och har utskottet därför ansett, att koncessionstvånget icke borde inträda, med mindre tillämpning af expropriationsrätten ifrågasattes. Utskottet har nem-

ligen antagit, att de föreskrifter, som erfordrades till skyddande af allmän säkerhet, skulle kunna utfärdas på administrativ väg. Enligt utskottets förslag skulle emellertid en elektrisk kraftledning kunna framdragas huru långt som helst, såvida öfverenskommelse kunde träffas med jordegare och egare till hus, beläget högst 100 meter från kraftledningen. Mig synes det dock, som om vid en lagstiftning sådan som denna man bör till en början iakttaga den största varsamhet. Det är lätt att i en lagstiftning göra eftergifter framdeles, men det är svårare att skärpa dessa bestämmelser. Det förefaller mig rättast, att hvarje gång en elektrisk kraftledning skall dragas utom inhägnadt område öfver jordytan ansökning derom pröfvas af Kongl. Maj:t, på det att Kongl. Maj:t må blifva i tillfälle att föreskrifva villkoren för ledningens framdragande. Visar det sig framdeles, att ingen fara finnes, kan man göra eftergifter.

Förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.
(Forts.)

Går man till utlandets lagstiftningar, finner man nära nog öfver allt eller åtminstone i de flesta fall koncessionstvång och såväl i de komitéarbeten, som framkommit, som ock i lagutskottets betänkande, och i statsrådets uttalanden har framhållits nödvändigheten af koncessionstvång.

Med anledning af hvad jag nu sagt, ber jag, herr grefve och och talman, att få yrka bifall till den af mig m. fl. afgifna reservationen *eller att* koncessionstvång måtte stadgas i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Svedelius: I likhet med den talare, som näst före den siste hade ordet, hade jag önskat, att denna inskränkning i koncessionstiden till 50 år kunnat uteblifva. Det har varit den ståndpunkt, hvarpå jag förut ställt mig, men under behandlingen i utskottet hafva mina betänkligheter mot inskränningen nödgats falla, och det af flera skäl, bland annat därför att jag är öfvertygad om, att faran af att bestämma viss tid icke är synnerligen stor för industriidkarne då den tilltages så pass lång, ty i regel lära icke betydande anläggningar af ifrågavarande slag komma till stånd, utan att man uppgör en finansplan af den beskaffenhet, att man påräknar, att anläggningskostnaden i allmänhet skall vara amorterad på vida kortare tid, än här föreslagits.

Vidare gifver erfarenheten från främmande länder vid hand, att koncessionstiderna der vanligast bruka stanna vid 20, 30, högst 50 år.

Vidare öfverensstämmer det mera med vår nuvarande lagstiftning i fråga om nyttjanderättsaftal att hafva en tidsbegränsning af 50 år.

Jag har således, som sagdt, låtit mina betänkligheter falla, och jag tror icke, att denna fråga spelar så stor rol, att man på den bör riskera hela frågans fall, hvilket jag befarar eljest kunna hända. Dessutom är jag temligen öfvertygad, att Kongl. Maj:t icke

Förslagtilllag, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar. (Forts.) skall neka att förnya koncessionen, såvida icke särskild anledning dertill föreligger. Och dertill kommer äfven, att sannolikt inom så lång tid andra lagbestämmelser komma till stånd, hvarigenom man kan förvänta vinna nödig trygghet för de anläggningar, der man möjligen skulle kunna råka illa ut genom nekad koncessionsförlängning.

Hvad beträffar den siste ärade talarens yttrande angående särskildt denna § i hvad den skiljer sig från Kongl. Maj:ts förslag rörande anläggningar utom inhägnadt område, ber jag få påpeka en sak för de af herrarne, som icke känna till huru det i allmänhet ser ut vid ett större etablissement på landet, som drifves vare sig på gammalt sätt med vattenkraft, direkt använd, eller med elektrisk kraft. Der förekommer mycket ofta, ja, oftast, att brukets eller verkets egare besitter ett betydande område omkring verket, att han kan hafva anledning att utföra eller redan har utfört byggnader på visst afstånd från sjelfva kraftkällan, och att det för honom är af mycket stor betydelse att kunna framdraga ledning från denna kraftkälla till det verk han förlägger på ena eller andra afståndet derifrån. Om denna då går öfver hans egen mark och således icke tredje mans rätt deraf är beroende, synes han också kunna vara berättigad att göra en sådan anläggning utan särskild koncession; detta dock alltid under den förutsättning, som genomgår hela det föreliggande lagförslaget och som fått sitt särskilda uttryck i sista paragrafen, den 15:de, nemligen att Konungen skall utfärda särskilda säkerhetsföreskrifter. När denna fråga förra gången förelåg till Riksdagens behandling, fans intet förslag utarbetadt till sådana särskilda föreskrifter. Sådant föreligger nu i den så kallade starkströmskomiténs utlåtande, som innefattar en mängd detaljbestämmelser dels för sjelfva anläggningarnas utförande, dels för deras skötsel och vård och dels för deras kontroll. Utskottet har utgått från att en förordning af Kongl. Maj:t kommer att utfärdas, hufvudsakligen byggd på dessa eller liknande grunder, hvilken förordnings stadganden skulle ega tillämpning på alla elektriska anläggningar, således äfven på dem, som utföras utan expropriation och utan koncession. Således skulle enligt min uppfattning äfven sådana anläggningar, som jag nyss nämnde, då de utföras på eget område, vara underkastade denna kontroll å såväl anläggningen som skötseln äfvensom underkastade inspektion. Derigenom synas alla betryggande åtgärder kunna förväntas mot att skada skall kunna tillskyndas annan person. Detta resonement bör äfven med samma fog kunna utsträckas till det fallet, att verkets egare lyckats träffa aftal med annan person om att med ledningen framgå öfver hans mark. Han inträder ju då i samma rätt som egaren i det hänseendet. Dock är det billigt, att viss begränsning eger rum, enär det kan tänkas, att sådan ledning framgår öfver eget område, men så nära grannens, att annans egendom kunde ligga inom farligt område. Derfor är det också i stadgandet intaget det

vilkoret, att afståndet från anläggningen till annans vid gård uppförda åbyggnad, tomtplats och trädgård skall uppgå till 100 meter. Eljest fordras egarens medgifvande till anläggningen. Det är således icke nog med att grannen icke bestrider, utan anläggaren skall enligt utskottets mening utverka bestämdt medgifvande af hvarje egare, hvars bebyggda gård eller tomt finnes inom det fridlysta området. Med iakttagande af dessa försigtighetsmått och bestämmelser syntes det utskottet, att icke någon risk kunde föreligga att medgifva dylika anläggningars utförande utan koncession, en koncession, som eljest utan tvifvel icke skulle kunna nekas, derest alla dessa omständigheter visades föreligga, och då vore det ju alldeles onödigt att besvara Kongl. Maj:t med anhållan derom. Och dessutom skulle detta alltid förorsaka en onödig tidsutdrägt, som mången gång, då det gäller tillfälliga anläggningar till följd af vattenbrist, större reparationer eller dylikt, skulle kunna göra hela den afsedda anläggningen förfelad, derigenom att, sedan man väntat den tid, som nödvändigt erfordrats för koncessions erhållande, behovet af anläggningen icke längre förefunnes.

Under sådana förhållanden synes det mig, att utskottets förslag bör kunna vara acceptabelt, och därför, herr grefve och talman, tillåter jag mig yrka bifall till 2 § i såväl det ena som det andra hänseendet.

Herr Annerstedt: Grunden till den föreskrift om koncessions-tvång, som innehålles i 2 §, är ju den, att elektriska anläggningar af den styrka, som talas om i början af paragrafen, anses vara så allmänfarliga, att vid deras anläggande alltid erfordras, att särskilda föreskrifter till faras förekommande meddelas. Nu är det uppenbart, att farligheten icke är mindre, därför att den elektriska ledningen drages öfver egen mark eller med egarens samtycke öfver annans mark, så att expropriation ej behöfves. Den är lika farlig, äfven om egaren af ett bredvidliggande hus lemnat sitt samtycke, ty faran kan ju drabba andra personer än den medgifvande. Under sådana förhållanden och då de sakkunnige, som vid ärendets föregående behandling blifvit hörde, uppgåfvo, att de allmänna föreskrifter, som Kongl. Maj:t i administrativ väg utfärdar, ovilkorligen kräfva i hvarje särskildt fall tillägg af ytterligare bestämmelser, för att man med trygghet skall kunna tillåta anläggande af elektriska ledningar, synes reservanternas förslag i denna paragraf böra af kammaren bifallas. Det är ju visserligen sant, att dessa ledningar underkastas inspektion, men denna inspektion kan naturligtvis icke utöfvas hvarje dag, och det kan lätt hända, att, om anläggningen blifvit slarfvigt eller felaktigt gjord från början, utan iakttagande af de försigtighetsmått, som i det särskilda fallet äro af nöden, skadan kan inträffa, innan någon inspektion hunnit verkställas. Vid sådant förhållande ber jag att få yrka bifall till reservanternas förslag i denna paragraf.

*Förslag till lag,
innefattande
vissa bestämmelser om
elektriska
anläggningar.
(Forts.)*

*Förslagtilllag,
innefattande
vissa bestämmelser om
elektriska
anläggningar.
(Forts.)*

Herr Berlin: De anmärkningar, som af den siste talaren framställes mot 2:a §:ns bestämmelse derom, att koncession icke skall erfordras för elektrisk anläggning på egen mark eller på annans mark, med egarens medgifvande, torde kunna bemötas dermed, att, äfven om anläggningen tillkommit utan koncession, densamma icke dermed undandragits den kontroll i afseende å dess utförande och skötsel, som utskottet tänkt sig skola komma att verkställas af de utaf Kongl. Maj:t förordnade inspektörer, hvilka skulle komma att hafva öfverinseende öfver jemväl dylika på eget eller upplåtet område utförda anläggningar, för så vidt de vore att hänföra till starkströmsanläggningar. Om koncessionstvång pålades jemväl elektriska anläggningar på egen mark, skulle innehafvaren af en industriell anläggning, der drifkraften utgjordes delvis af vatten och delvis af elektricitet, råka i mycket stora svårigheter vid tillfällena, då han vore nödsakad att, t. ex. vid vattenbrist, ändra sina anordningar och begagna sig af en tillfällig elektrisk ledning, men ej finge göra detta utan Kongl. Maj:ts tillstånd. Det förekommer ju elektriska anläggningar, der ledningen måste dragas än till det ena området och än till det andra, såsom t. ex. när tröskning ute på fältet verkställs med elektricitet och maskinen förflyttas från en plats till en annan och ledningen derefter. Det skulle icke låta sig göra att för dylika ändamål använda elektricitet, derest för hvarje förändring i ledningens sträckning skulle erfordras koncession. Utskottet har derfor funnit sig böra från koncessionstvång befria anläggningar å egen eller upplåten mark under det vilkor, att ledningarna framdragas på sådant afstånd från de i paragrafen angifna föremål, att de icke kunna förorsaka skada.

Jag anhåller att få förena mig i det förut framställda yrkandet om bifall till utskottets förslag i denna paragraf.

Herr Benedicks: Utskottets ärade ordförande medgaf, att hans egen tanke angående koncessionstiden fullkomligt sammanföll med min. Det är därför, som jag tror, att det vore klokt af Första Kammaren att icke antaga denna tidsbestämning af 50 år. Jag antager, att lagen icke behöfver falla för det.

Hvad hans öfriga skäl beträffar, att en gång i framtiden detta kommer att tagas bort, så är det visserligen sant, det är min öfvertygelse, men i alla fall återstår det obehagliga förhållandet för de anläggningar, som gjorts, att koncessionen icke gäller mer än 50 år.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att, med anledning af de yrkanden, som derunder framstälts, propositioner komme att göras beträffande hvar och ett af de tre styckena i nu föreliggande paragraf. Derefter yttrade herr talmannen, att i afseende å första stycket yrkats, dels att detsamma skulle godkännas i enlighet med utskottets förslag, dels ock, af grefve *Hamilton*,

att kammaren skulle antaga det förslag till styckets lydelse, som *Förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.* innefattades i den härom af honom med flere vid utlåtandet afgifna reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande af stycket i enlighet med utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad. (Forts.)

Vidare gjorde herr talmannen, jemlikt de angående andra stycket förekomna yrkanden, propositioner, först på styckets godkännande i oförändradt skick och vidare derpå att kammaren skulle godkänna ifrågavarande stycke med den af herr Benedicks yrkade ändring, att första punkten uteslötes; och förklarade herr talmannen sig anse propositionen på styckets godkännande enligt utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Då herr *Benedicks* nu begärde votering, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner andra stycket af 2 § i särskilda utskottets förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes ifrågavarande stycke med den ändring, att första punkten uteslutes.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 93;

Nej — 29.

Slutligen blef, på derom gjord proposition, tredje stycket af förevarande paragraf godkänt.

§ 3.

Godkändes.

Förslag till lag,
innefattande
vissa bestämmelser om
elektriska
anläggningar.
(Forts.)

§ 4.

Herr Afzelius: Det är endast en liten formel anmärkning, som jag vid denna paragraf skulle vilja framställa till utskottets behjertande.

Andra stycket i paragrafen börjar: har skadan tillkommit genom händelse af »högre hand», vare o. s. v. Detta uttryck har nog en viss hemul i sjörätten, men då jag från många håll hört anmärkningar framställas mot detta uttrycks begriplighet, och det icke kan nekas, att det är otillgängligt för allmänna uppfattningen, synes det mig vara önskligt, om i en sådan lag som denna, närmast afsedd för icke juridiskt bildade, det skulle kunna finnas ett uttryck, som bättre uttalade hvad som menas med det franska »force majeure». Jag skall därför vilja hemställa, huruvida icke paragrafen för vinnande af en sådan omredaktion skulle kunna återremitteras till utskottet.

Herr Svedelius: Det är ju så, som den föregående talaren yttrade, att detta uttryck »högre hand» är mera gammaldags svenska och icke så lätt förståeligt, hvarför anmärkningen kan vara ganska befogad. Men inom utskottet har man förgäfvets sökt finna något uttryck, som på samma gång, som det skulle betyda öfversättning af »force majeure», hade lagform, och under intrycket af denna svårighet ansåg utskottet klokast att stanna vid ett uttryck, som redan förut vunnit häfd. Detta, ber jag få nämna, var skälet för utskottet att antaga det, och jag är mycket tveksam, huruvida genom återremiss något skulle vinnas. Det blefve nog stor svårighet att finna på ett uttryck, hvaremot icke kunde framställas någon anmärkning. Man kunde ju använda uttrycket »försynens skickelse» eller dylikt, men det säger icke detsamma som detta, hvarjemte man ock deremot kan invända, att allt hvad som sker här i verlden är en skickelse af försynen. Det förefaller mig därför klokast att behålla ett uttryck, som vunnit häfd, så vida icke den föregående talaren nu skulle kunna föreslå ett annat uttryck, som kunde accepteras. Jag tror, att det inom utskottet skulle vara mycket svårt att finna något bättre, hvarför jag ber att få yrka bifall till paragrafens lydelse.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på godkännande af nu föredragna paragraf och vidare derpå att densamma skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

§ 5.

Herr Afzelius: Vid denna paragraf är jag i tillfälle att göra ett positivt förslag, som jag hoppas, att den ärade utskottsordföran-

den skall gilla, och det är att sätta till ett litet ord, som jag tror vara bortfallet. Det heter här:

»Finnes vid elektrisk anläggnings tagande i bruk, att densamma genom inverkan å förut befintlig dylik anläggning medelst induktion eller annorledes vållar skada å denna eller hinder i dess drift, vare förstnämnda anläggnings innehafvare pliktig att ofördröjligen vidtaga de anordningar eller förändringar å vare sig den ena eller andra anläggningen, hvilka erfordras till förekommande af dylik inverkan.»

Jag tror, att ett *den* här fallit bort, och att det bör heta: »å vare sig den ena eller den andra anläggningen» o. s. v.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på den nu föreliggande paragrafen endast yrkats, af herr *Afzelius*, att densamma skulle godkännas med den ändring, att näst efter orden »vare sig den ena eller» inskötis ordet »den».

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande af paragrafen enligt utskottets förslag samt vidare på bifall till nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

6 §.

Herr Svedelius: En omkastning af tvenne ord har skett i denna paragraf, som jag ber få fästa uppmärksamheten på. På andra raden nerifrån står »han icke» i stället för »icke han». Paragrafen bör således erhålla följande lydelse:

»Har elektrisk anläggning skadats eller dess drift hindrats genom inverkan af elektrisk ström från annan dylik anläggning, vare sistnämnda anläggnings innehafvare från ersättningsskyldighet fri, der icke han underlåtit vidtaga de anordningar, som» o. s. v.

Jag ber att få yrka bifall till paragrafen med denna förändring.

Herr *Afzelius*: På samma gång jag ansluter mig till den lilla rättelse, herr Svedelius proponerat, skall jag bedja få framställa förslag om en annan lika obetydlig. I slutet af första stycket står:

»uppkommer skada eller hinder å den anläggning, från hvilken strömmen utgått, och *föränledes* skadan eller hindret af vårdslöshet vid den andra anläggningens utförande eller skötsel, vare den anläggnings innehafvare pliktig att ersätta skadan eller förlusten.»

I stället för »*föränledes*» bör här stå »*föränleddes*», ty detta är ju ett föregående till skadans inträffande. Jag får således yrka bifall till paragrafen med dessa förändringar.

Grefve Hamilton: Det kan ju synas djerft af mig att emot ett enigt utskott föreslå ändringar i den föreslagna lagen, men jag

*Förslag till lag,
innefattande
vissa bestämmelser om
elektriska
anläggningar.
(Forts.)*

*Förslag till lag,
innefattande
vissa bestämmelser om
elektriska
anläggningar.
(Forts.)*

kan dock icke underlåta att fästa kammarens uppmärksamhet å vissa förhållanden.

Hvar och en måste erkänna, att det resultat, hvartill utskottet kommit, är i afseende å frågan om ersättning för liden skada lyckligare än Kongl. Maj:ts, i ty att tredje man i hvarje fall har rätt till ersättning, så vidt skadan icke tillkommit på grund af händelse af högre hand eller på grund af eget vållande. Men det synes mig, att telefon- och telegrafledningar ändock i detta afseende ej äro tillräckligt skyddade. Enligt 10 § i Kongl. Maj:ts förslag skulle, åtminstone under vissa förutsättningar, telefon och telegraf erhålla skadeersättning för den skada, som kan uppkomma vid driften, men enligt 6 § i utskottets förslag utgår ej ersättning för den skada, den ena elektriska ledningen tillskyndar den andra, så vida icke värdslöshet kan åberopas. Det är visserligen sant, att de stränga bestämmelserna i 5 § i någon mån skydda telefonen, men dessa bestämmelser gälla endast vid starkströmmens tagande i bruk, och om derefter telefonen genom induktion eller annan anledning blifver obrukbar, utgår ingen ersättning. Det måste väl förefalla egendomligt, att, om jag t. ex. har en gammal temligen värdelös byggnad, som tillskyndas skada i följd af en starkströmsledning, jag då utbekommer ersättning, men, om min telefon, hvilken är en värdefull anläggning, på grund af induktion göres obrukbar, jag då står rättslös och kan ej utfå någon ersättning. Man kan säga, att telefonen är af så ringa värde och betydelse, att man bör, med hänsyn till starkströmsanläggningarnas stora betydelse, icke fästa sig vid dylika småsaker. Men jag anhåller då att i afseende å det svenska telefonnätet få fästa uppmärksamheten på, att i närvarande stund omkring 1,200 orter, spridda öfver hela riket från Pajala ända ner till Skanör, äro försedda med telefon och sins emellan förbundna, att inkopplade telefonapparater uppgå till ett antal af cirka 90,000 och att antalet apparater stiger med ett tiotusental och antalet orter med minst ett femtiotal årligen. Samtalen på de interurbana ledningarna hafva under sista femårsperioden ökats från 2,300,000 till 4,836,600, hvilket antal i år beräknas stiga till bortåt 6,000,000. Af samtliga samtal, som expedierats emellan Stockholm och Göteborg, utgöras cirka 80 % af affärssamtal, och mellan Stockholm och Malmö utgör motsvarande siffra 62 %. Inkomsten för interurbana samtal uppgår för närvarande till 1½ million och ökas årligen med 150 å 200,000 kronor. Antalet lokalsamtal uppgick förra året till cirka 150,000,000 och beräknas i år till cirka 175,000,000. Statens inkomster af de sistnämnda uppgingo förlidet år till cirka 3,000,000 kronor. Längden af staten tillhöriga telefon- och telegrafledningar uppgår till omkring 150,000 kilometer och värdet af desamma med tillhörande anläggningar till cirka 30,000,000 kronor.

Af detta synes mig framgå telefonens och telegrafens stora betydelse för vårt land.

Nu säga starkströmsentusiasterna, ty sådana finnas, att detta är godt och väl, men de bestrida, att starkströmsledningarna i någon mån menligt inverka på telefon- och telegrafledningarna.

Jag hör icke till de »lärde» och icke heller är jag någon tekniker, hvarför jag för att erhålla upplysning i ärendet vändt mig till kongl. telegrafstyrelsen, hvarest jag erhållit en del uppgifter, egnade att belysa denna fråga. Särskildt har jag mig bekant, att telegrafstyrelsens nyligen bortgångne chef var ytterst bekymrad för dessa starkströmsledningars blifvande inflytande på vårt lands telefonväsen. Jag vill icke trötta kammaren med en del upplysningar, jag i afseende härå erhöi af honom, men det anser jag mig dock böra nämna, att han hyste mycken fruktan för dessa ledningar, för så vidt icke all möjlig försigtighet iakttoges i deras drift och skötsel.

Om vi nu gå till den utländska lagstiftningen på detta område, finna vi här en genomgående princip om skydd för telefon- och telegrafväsendet, och jag vill minnas, att särskildt i Österrike telegrafstyrelsen eger rätt att, i händelse en starkströmsledning verkar hinderligt för en telefonledning, utan vidare stoppa den förra. Starkströmsintresset kommer så lätt i strid med statens eget intresse och leder lätt till minskning af statens inkomster af telefon- och telegrafväsendet, men hvad som för mig är af allra största betydelse, det är, att tredje mans rätt här spelar in som en mycket viktig faktor. Staten har nemligen genom sina telefonkontrakt åtminstone moraliskt tillförbundit sig att hålla telefonledningarna i ordning, och det skulle nu lätteligen kunna inträffa, att staten råkar i den ställning att ej längre kunna uppfylla sina skyldigheter gent emot tredje man, d. v. s. allmänheten. Hvad skulle väl t. ex. en affärsman i Stockholm säga, om hans pågående telefonsamtal blefve afbrutet i följd af en starkströmsledning, som hade till ändamål att lemna belysning åt ett litet stationssambälle? Hvad skulle vi säga, om den dagliga pressen blefve satt ur stånd att förse oss med de nyheter, vi äro vana att dagligen påräkna, af den anledning, att ett litet mejeri i Skåne är försedt med en för telefonledningen störande starkströmsledning från ett vattenfall i närheten?

Nu frågar någon, hvarthän jag vill komma med detta. Jo, mina herrar, jag vill lägga en sådan press, ett sådant tryck på dessa starkströmsledningar, hvilkas framtid jag för öfrigt hoppas skall blifva i alla afseenden lyckosam, att de iakttaga all den nödiga försigtighet, som erfordras, på det att de icke må tillskynda någon skada åt vårt telefon- och telegrafväsen. Och jag tror, att detta tryck sker bäst derigenom, att man tvingar dem att lemna ersättning för den skada, som kan uppkomma äfven med afseende å driften af en svagströmsanläggning. Nu vet jag, att man kommer att bemöta detta med den invändningen, att 15 § i lagen gifver Kongl. Maj:t rättighet att utfärda reglementerade bestämmelser i

*Förslag till lag,
innefattande
vissa bestämmelser om
elektriska
anläggningar.
(Forts.)*

Förslag till lag, syfte att tillgodose det erforderliga skyddet. Men härvid är att märka, att Kongl. Maj:ts på administrativ väg utfärdade bestämmelser dock icke få komma i strid med sjelfva lagen, och i och genom denna lag är Kongl. Maj:t betagen rättighet att bestämma om skadeersättning för ifrågavarande fall. Jag föreställer mig åtminstone, ehuru jag icke hör till de lärde, d. v. s. icke är jurist, att så är förhållandet.

Af dessa skäl yrkar jag återremiss af paragrafen i syfte, att de bestämmelser i paragrafen, hvilka röra befrielse från ersättningskyldighet emellan tvenne elektriska ledningar med afseende på uppkommande skada, icke skola hafva afseende på telefon- och telegrafledningar, hvilken egendom borde likställas med hvarje annan egendom.

Herr Svedelius: Ingen lärer väl förneka, och jag allra minst, den ofantligt stora vigten och betydelsen af att vårt telefon- och telegrafväsen får orubbadt fungera, men på samma gång lärer nog ingen vilja påstå, att denna institution skall vara allena berättigad att, om jag så får säga, *finnas till*, med uteslutande af hvarje annan anordning till nytta och gagn för vårt lands utveckling i industrielt och andra hänseenden. Jag tror, att det är nödvändigt, att såväl den ena som den andra inrättningen får tillkomma och verka och att de derför å ömse håll måste jemka med sig. Jag vill visst icke förneka, att starkströmsanläggningar *kunna* menligt inverka på telefon- och telegrafledningar. Detta sker i de flesta fall genom hvad man i dagligt tal kallar induktion. Då en elektrisk ström framgår genom en ledning och en annan ledning går parallel med den förra, uppstår i denna andra ledning en ström genom induktion. Sådan induktion uppkommer deremot icke, då ledningarna korsas hvarandra, derest vinkeln är i det närmaste rät. Den elektriska kraften aftager med kvadraten på afståndet, hvaraf följen blifver, att i samma mån, som de parallela ledningarna skilja sig från hvarandra, aftager möjligheten af märkbar induktion, och sålunda finna vi korrektivet mot induktion i allmänhet deruti, att en starkströmsledning, som skall framgå parallelt med en svagströmsledning, anlägges på tillräckligt afstånd derifrån. Men det finnes en annan inverkan, som vanligen får följa med under benämningen induktion, men som icke är induktion, nemligen öfverledning af svag ström, som går genom jorden, från en till annan ledning. Detta åter förebygges genom tillräckligt *isolerade* ledningar. Hvad starkströmsledningen beträffar, ligger det i egarens stora intresse att göra isoleringen på hans egen ledning så stor som möjligt, ty eljest förspilles en allt för dyrbar kraft, och man har således här uti det egna intresset det bästa korrektivet mot ogynsamma anordningar.

Deremot inträffar ofta, att en telefonledning kan vara mer eller mindre bristfällig, så att en starkströmsledning derigenom kan in-

verka å densamma. Detta kan t. ex. bero på dåliga eller otillräckligt stora isoleringshattar eller andra felaktigheter, som ofta förekomma på sådana ledningar. På telefonanläggningar med s. k. enkelledning förekommer mycket ofta induktionsfel, hvarför man numera allmänt börjat använda dubbelledningar. Det finnes sålunda flera slags felaktigheter, men man bör kunna förebygga dessa olägenheter, derest man blott går till väga med vederbörlig omtanke och noggrannhet. Utskottet har med mycket stort allvar behandlat denna fråga just med hänsyn till den ofantligt stora vigten af att icke starkströmsledningarna skulle komma att inkräkta på och skada svagströms- eller i synnerhet telefonledningarna, i hvilket syfte utskottet äfven föreslagit mycket strängare åtgärder än Kongl. Maj:t. Den 5 § i utskottets förslag, hvilken af kammaren nyss antagits, innehåller i detta afseende följande:

*Förslag till lag,
innefattande
vissa bestämmelser om
elektriska
anläggningar.
(Forts.)*

»5 §.

Finnes vid elektrisk anläggnings tagande i bruk, att densamma genom inverkan å förut befintlig dylik anläggning medelst induction eller annorledes vållar skada å denna eller hinder i dess drift, vare förstnämnda anläggnings innehafvare pliktig att ofördröjligen vidtaga de anordningar eller förändringar å vare sig den ena eller andra anläggningen, hvilka erfordras till förekommande af dylik inverkan; underlåter han det, ege den andra anläggningens innehafvare att på den försumliges bekostnad verkställa hvad i sådant hänseende erfordras.»

Om således en bristfällig telefonledning, som kanske fungerat temligen tillfredsställande, innan starkströmsledningen anlades, sedermera, då ström der påsläppes, visar sig fungera mindre väl, skall det åliga starkströmsledningens egare att på sin bekostnad vidtaga de åtgärder, som erfordras till afhjelpande af olägenheterna för telefonledningen, vare sig åtgärderna måste vidtagas å den ena eller den andra anläggningen.

Den föregående talaren nämnde något om den utländska lagstiftningen. I vissa länder, särskildt i Schweiz, äro sådana anordningar, hvilka utskottet här lagt på starkströmsledningarna, delvis lagda på staten. Utskottet har alltså gått så långt det rimligtvis kunnat göra. Vidare har utskottet, förutom de ansvarsbestämmelser, som här föreslagits, stipulerat, att starkströmsledningens egare skall i första hand taga på sig alla de risker och ersättningar till tredje man, hvilka kunna uppstå i följd af skada genom den elektriska strömmens inverkan. Således, om skada uppkommer från en telefonlinie för tredje man i följd af att denna linie kommit i medelbar eller omedelbar beröring med en starkströmsledning, skall denna ledning, d. v. s. den, hvilken har egen transformator eller generator, vara ansvarsskyldig, och detta äfven, om det sedan visar sig, att anledningen dertill varit inverkan af

*Förslag till lag,
innefattande
vissa bestämmelser om
elektriska
anläggningar.
(Forts.)*

främmande personers brottsliga afsigter eller okynne, ja till och med om felet befunnits ligga hos telefonliniens innehafvare sjelf. Här finnes visserligen regressrätt, men endast enligt 12 § i lagförslaget, af ganska svag beskaffenhet. Innehafvaren af telefonledningen kan möjligen skylla ifrån sig på någon af betjeningspersonalen, som ju anses vara en ganska stor fördel för telefonledningens egare eller innehafvare gent emot starkströmsledningens. Orimligt synes det vara, att detta ansvar skulle sträckas så långt, att till och med der utskottet gått vida längre än Kongl. Maj:ts förslag i afseende å ersättning till tredje man ansvaret utsträcktes äfven till ersättning åt den andra användaren af den elektriska strömmen, svagströmsegaren, i afseende å hans egendom. Det står dock fritt för telefonledningens egare att på grund af allmän lag, i den mån han kan visa, att skada blifvit honom tillskyndad, också skaffa sig ersättning från starkströmsledningens egare, der han är vållande. Men att gå så långt som att t. ex., derest genom andras brottsliga afsigter eller okynne skada uppstår på telefonledningen, ålägga starkströmsledningens egare att utgifva ersättning till telefonegaren, synes väl vara att drifva anspråken något långt.

Den elektriska kraften begagnas å såväl den ena som den andra inrättningen, och båda böra väl få anses berättigade att samtidigt bestå, och oklokt vore väl att stadga något monopol för den ene på den andres bekostnad.

Dessutom skulle jag vilja fråga, huru man tänker sig, att åtminstone i många fall den uppkomna skadan skulle värderas. Om t. ex. ett samtal höres dåligt, hur skall det kunna afgöras, hvilket pris eller hvilken skadeersättning därför skall fixeras? Om ett samtal skulle blifva fördröjdt en timme, hvilken skada skulle telefonegaren kunna bevisa sig derigenom hafva lidit? Det torde blifva ganska svårt att leda förlusten härigenom i bevis. Fråga om skada, som genom hindrad eller försvärad telefoning kan drabba tredje man, d. v. s. den telefonerande personen, kan väl icke gerna behandlas annorlunda, än som eljest i allmänna lifvet sker. Om en resande råkar ut för att ett tåg blifver instäldt och han derigenom vållas förlust, lär han väl icke få sig tillerkänd någon ersättning därför från jernvägens sida. Jag vet icke, om den föregående talaren afsåg, att ersättningen borde sträcka sig till sådana personliga förluster för den telefonerande, men sådant blefve nog svårt med här gällande rättsprinciper att genomföra. Men hvad ännu värre är, bestämmelsen om skadestånd af ifrågasatt slag skulle föranleda till en oändlig mängd tvister och trakasserier; ty det lär väl vara herrarne litet hvar bekant, att telefonledningar kunna komma i olag, äfven oberoende af starkströmsledningar. Det kan hafva sin grund i ogynsamma väderleksförhållanden, t. ex. ihållande fuktig väderlek, som belägger isolatorer och stolpar med ett fuktlager. Häraf förorsakas ofta särskilda komplikationer på tele-

fonledningarna. Om det finnes anbragt en särskild klocka till ett annat rum och vefven eller strömbrytaren till denna ställes i ett mellanläge, uppstår deraf induktion och ett surrande ljud. Om en telefonist lyssnar, märks det vid telefoneringen. Huru nära ligger då ej till hands, att, i fall af dylika orsaker afbrott eller otydlighet vid telefonering uppstår och en starkströmsledning finnes i närheten, man skall säga: det är starkströmsledningens fel. Så snart en bristfällighet å telefonen uppstår och svårighet att telefonera deraf inträffar, skulle man genast frestas att säga, att det var starkströmsledningens fel, och en mängd trakasserier, svåra utredningar och orimliga ersättningsanspråk skulle blifva en följd af en dylik lagstiftning. Jag tror därför, att det bör vara tillräckligt med de stränga bestämmelser utskottet föreslagit, särskildt i syfte att skydda telefonväsendets rätt, och att dessa ganska väl uppfylla alla rättvisans och billighetens kraf.

*Förslag till lag,
innefattande
vissa bestämmelser om
elektriska
anläggningar.
(Forts.)*

I sammanhang härmed torde jag få fästa uppmärksamheten på, att då utskottet hänvisar den skadade att i första hand hänvända sig till den, som eger den elektriska anläggningen med *egen generator och transformator*, så afses med dessa benämningar hvad de enligt allmänt tekniskt språkbruk betyda. Det är nemligen dessa generatorer och transformatorer, som förekomma vid de större elektriska ledningarna, men dermed afser man naturligtvis icke de elektriska batterierna för telefonsamtal eller telegrafering; de benämnas aldrig så på elektrotekniskt språk, hvilket jag här vill framhålla till förekommande af missförstånd. Vidare vill jag påpeka vissa förhållanden, som kunna uppstå, då en elektrisk ledning med starkström förefinnes och denna ledning kommer i kontakt med en telefonledning, hvarigenom skada uppstår. Då skall enligt lagen den skadade hänvända sig till egaren af den anläggning, som har egen generator eller transformator. Nu kan det hända, att den linie, som kommit i direkt eller indirekt beröring med telefonlinien, icke har egen generator eller transformator, utan sjelf har mottagit strömmen från en annan ledning med generator eller transformator, och då får den skadade hänvända sig till denne sistnämnda. Man har mycket väl insett, att det kan förefalla egendomligt, att den mera aflägsne skulle ansvara för skadan, men inom utskottet har man funnit omöjligt att på något lämpligare sätt än genom hänvisning till den närmaste strömalstraren precisera, hvar den skadade har att hänvända sig. Och det lärer nog blifva så ordnadt, att den, som kommer att blifva innehafvare af en dylik sekundär ledning, också blir innehafvare af dithörande transformator. Ingen leverantör af ström till starkströmsledningar lärer nemligen vilja åtaga sig att leverera ström till någon annan linie, än der han kan öfvervaka förhållandena med hänsyn till möjlig risk i afseende på eventuel skadeersättningskyldighet. Derför är af vigt för honom att se till, att den transformator, som förmedlar öfvergången till en annan linie, också blifver denna liniens tillhörighet.

*Förslag till lag,
innefattande
vissa bestämmelser om
elektriska
anläggningar.
(Forts.)*

Jag har haft tillfälle visa utskottets ledamöter vid ett besök i Örebro en dylik sekundär ledning på landsbygden, der den fördes ut från hufvudlinien till enskilda personer, hvarvid dess förmedlande transformator tillhörde den enskilda linien. Detta torde i allmänhet vara regeln, och der det ej är förhållandet förut, läser det väl blifva så efter lagens genomförande, af skäl jag nyss nämnt.

Med anledning af hvad jag nu yttrat, anhåller jag att få yrka bifall till paragrafen sådan den föreligger, med den ändring i formelt hänseende, som jag först påyrkat och som äfven af herr Afzelius biträdts, och beder jag att ännu en gång få betona, att så varmt intresserad som jag är för vårt telefonväsen — och hvilket intresse jag är öfvertygad delas äfven af alla öfriga ledamöter af denna kammare — anser jag dock, att man icke bör sträcka sin omvårdnad derom så långt, att, äfven om små olägenheter någon gång skulle kunna ifrågakomma på det ena eller andra hållet, förverkligandet af ett så stort och allmännyttigt intresse, som här föreligger, omöjliggöres.

Jag anhåller att få yrka bifall till paragrafen.

Grefve Hamilton: Jag kan icke i likhet med den siste talaren finna, att detta lagförslag i någon väsentlig mån skyddar vår rikstелефondrift, utan måhända tvärtom. 5 § föreskrifver, såsom han framhållit, rätt hårda bestämmelser för starkströmsegaren, då han kommer i närheten af telefonanläggning. Men detta gäller endast vid starkströmsanläggningens igångsättande, och uppkommer induktion framdeles, har starkströmsegaren ingen ersättningsskyldighet åtminstone med afseende å driften.

Den ärade talaren tycktes äfven hylla den åsigten, som åtskilliga starkströmsteknici hafva, att starkströmsanläggning icke kan på något sätt skada telefonväsendet. Men om det icke finnes någon fara härför, så finnes ej heller någon fara att formulera lagen, på sätt jag föreslagit; ty skadar starkströmsanläggningen icke telefondriften, så uppkommer ej heller någon ersättningsskyldighet för den dåliga inverkan, den kan hafva på denna drift. Jag tror också, att man härvidlag bör lagstifta så, att icke starkströmsledningen kommer att blifva en impopulär inrättning; ty om den skadar telefonen med den utbredning, denna har fått i vårt land, kommer att emot starkströmsledningen resas en opposition, som snart kommer att stjälpa den och hindra dess utveckling, hvilket jag för min del skulle finna mycket sorgligt.

Herr Hummel: Då jag deltagit i utskottets behandling af denna fråga, har jag begärt ordet för att något bemöta den siste talaren dels i hvad han i reservationen framhållit, dels äfven i hvad han nu yttrat.

Han tyckte ej, att utskottet tagit tillräcklig hänsyn till det allmännas intresse. Jag kan så mycket mindre dela denna upp-

fattning, som jag fastmer anser, att utskottets förslag i sjelfva verket tagit litet för mycket hänsyn till det intresse, som reservanten egentligen afser, nemligen telegrafan och telefonen.

Grefve Hamilton talade om starkströmsentusiaster, och till dem räknar han nog också mig, men då vill jag säga, att jag är lika stor entusiast för telefonen och telegrafan; jag är varmt intresserad för båda slagen af anläggningar och vill därför, att båda skola hafva det bra. Och jag kan icke finna annat, än att alldeles för mycket ansvar lägges på starkströmsledningen, om grefve Hamiltons förslag skulle antagas. Telegrafan har kommit först, telefonen sedan, och nu kommer starkströmsledningen. Telegrafan har på sitt sätt fått telefonen bredvid sig och nu kommer starkströmsledningen. Det borde då vara skäl att lemna plats äfven åt denna och icke vara för kitslig mot det nya. I reservationen framhåller grefve Hamilton det olämpliga deri, att en kraftströmsanläggning, som någonstädes tillgodoser *ett helt och hållet lokalt behof af kanske obetydligt värde*, skulle få störande eller hindrande inverka på telegrafverkets viktiga långledningar, men här är ju alls icke fråga om något sådant. — Här gäller det ju en sådan starkströmsanläggning, som är pröfvad och bevisats vara af stort och allmännyttigt värde, och då bör man väl icke uppställa allt för stora hinder för densamma.

I 5 § har föreslagits vida strängare bestämmelser för starkströmsledningarna än i den utländska lagstiftningen. I Schweiz t. ex. får svagströmsledningen eller telefonen deltaga i kostnaden för sådan omflyttning eller reparation, som föranledes af starkströmslednings framdragande, och om det visar sig, att telefonledningen af sådan orsak behöfver ombyggas, skall detta enligt lagen verkställas af förbundsrådet eller den, som har med telefonen att göra. Särskildt framhåller den schweiziska lagen, att ansvarspligten ej gäller för störande inverkan på affärsrörelsen.

Om nu ett så stort ansvar skulle läggas på starkströmsledningen, som reservanten vill, skulle följderna blifva, att starkströmsanläggningen finge bekosta och underhålla vederbörande svagströmsledning, och detta blefve ju visserligen beqvämt för denna, men rättvist blefve det icke. Jag beder därför, herr vice talman, att få instämma uti hvad utskottets ärade ordförande yrkat och hemställa om afslag på yrkandet om återremiss.

Herr Berlin: Jag har begärt ordet endast för att bemöta den ärade reservantens sista yttrande. Han hänförde sig till 5 § och anmärkte, att en telefoninnehafvare icke hade att påräkna något som helst tillmötesgående i sina anspråk på ersättning för skada eller hinder i drift, förorsakad af en starkströmsanläggning, derest denna anläggning under någon tid fungerat, emedan den enda undersökning härom, som ifrågasatts, komme att ega rum vid starkströmsledningens tagande i bruk.

*Förslag till lag,
innefattande
vissa bestämmelser
om
elektriska
anläggningar.
(Forts.)*

*Förslag till lag,
innefattande
vissa bestämmelser om
elektriska
anläggningar.
(Forts.)*

Det är dock billigt, att, om en starkströmsanläggning blifvit utförd med iakttagande af alla vid koncessionen stadgade föreskrifter och alla för dess drift gifna bestämmelser noga iakttagas vid dess tagande i bruk, samt anläggningen dervid befinnes icke förorsaka någon olägenhet, dess innehafvare icke för framtiden belastas med en sådan ersättningsskyldighet som den af reservanten ifrågasatta. En bestämmelse i denna riktning skulle enligt min tanke omöjliggöra alla starkströmsanläggningar.

Af denna anledning, och då någon grund ej gifves för bestämmandet af den ersättning, som reservanten tänkt sig böra utgå för skada å telefonanläggning eller hinder i dess drift, instämmer jag i det yrkande, som förut framstälts på paragrafens antagande i öfverensstämmelse med utskottets förslag.

Friherre Sparre: Jag kan icke förstå annat, än att de herrar, som intressera sig för starkströmsanläggningar, icke äro fullt konsekventa, då de säga, att om dessa anläggningar göra skada på vissa föremål, skall ersättning lemnas, men om skada göres på andra dylika, skall den icke ersättas. Hvilken rättsgrund kan anföras härför? I den nu föredragna paragrafen föreskrifves, att elektriska starkströmsledningar skola icke vara skyldiga att ersätta skador på andra elektriska anläggningar — således äfven telefon- och telegrafledningar — då de icke bero på värdslöshet vid anläggningens utförande eller skötsel. Funnes ej några andra olägenheter, kunde man dock kanske nöja sig med dessa föreskrifter, men förutom direkt skada, kunna dessa starkströmmar utöfva ett i högsta grad menligt inflytande på andra anläggningar, som afse att tillgodose ett allmänt behof af mähända lika stor betydelse. Jag tänker härvid på den induktion, för hvilken närbelägna telefonledningar kunna blifva utsatta, och jag tror, att herrar elektroteknici ännu icke löst denna fråga på ett så tillfredsställande sätt, att man kan säga, att olägenheter och till och med hinder icke kunna uppstå, trots det att man iakttagit alla möjliga försigtighetsmått vid anläggningens utförande och skötsel.

Jag skall i detta hänseende anføra ett exempel. Det har för mig uppgifvits — och jag tviflar icke på uppgiftens riktighet, ty den härleder sig från telegrafstyrelsen — att en statens telefonledning, som förra året byggdes mellan Örebro och Falun, ännu icke en enda hvardag kunnat ostörd användas. Ehuru från telegrafverkets sida allt försökts för att få ledningen i fullgodt skick, blifva genom induktion från starkströmsanläggningar vid Örebro och å ett par andra platser utefter ledningen samtalen å denna sålunda nästan alltid störda och mångfaldiga gånger fullständigt omöjliggjorda. Det har dervid visat sig, att när strömmen vid dessa anläggningar varit afstängd, t. ex. om söndagarne, har den störande och hindrande inverkan på telefonledningen helt och hållet

försvunnit och samtal kunnat utvexlas. Det är gifvet, att dessa starkströmsanläggningar vålla telegrafverket skada och förlust.

Nu säger utskottets ärade ordförande, att frågor om ersättning för skador å andra elektriska ledningar skulle föranleda många trakasserier och att man ofta skulle komma att tvista om skadegörelsen. Ja, så är det väl äfven på flera andra områden, der skadeersättning kräfvcs. Men här är ju endast fråga om att ersätta den skada, som verkligen blifvit utrönt och som kan bevisas. Den, som påstår sig hafva lidit skada, skall naturligtvis bevisa detta. Man lär icke nöja sig blott med hans uppgift i detta hänseende.

Till jemförelse torde få erinras om skada, som uppkommer genom eld från jernvägslokomotiv. Före år 1886 hade vi icke någon lag om ersättning för sådan skada, men tidigare tillämpades till en början af domstolarne den praxis, att när ett lokomotiv hade framgått och antändt mark eller hus, blef jernvägsförvaltningen dock icke ålagd att ersätta den uppkomna skadan, för så vidt det icke kunde visas, att vårdslöshet eller bristande anordningar förelågo; kunde jernvägsförvaltningen visa, att orsaken icke låg i försumlighet hos personalen och att alla tidsenliga anordningar för att hindra antändning voro vidtagna, exempelvis med gnistsläckare, asklådor m. m., blef förvaltningen frikänd. Men så småningom utbildade sig hos domstolarne en annan praxis. När det ansågs utrönt, att lokomotiv antändt, vare sig genom vårdslöshet eller ej, blef jernvägsförvaltningen dömd att ersätta skadan, och denna praxis infördes jemväl i den lag som 1886 kom till stånd. Man tog således icke hänsyn till, om jernvägsstyrelsen hade iakttagit hvad iakttagas borde. Olyckan hade timat och de, som vållat den,ingo ersätta skadan.

Nu är det ju icke fråga om att hindra att starkströmsledningar komma till stånd — det vore beklagligt om så skedde, ty jag tror, såsom de fleste talare hvilka här yttrat sig, att det är en mycket vigtig och fosterländsk sak att få dem till stånd. Men jag anser att, om dessa anläggningar på något sätt göra skada eller ohägn på annat håll, böra de få vidkännas detta alldeles som jernvägarne, hvilka trots sina koncessioner icke kunna undgå att drabbas af ersättningsskyldighet, när de förorsakat skada.

Det är på grund af dessa betänkligheter jag instämmer i det yrkande om återremiss, som framstälts af representanten på skånebänken.

Herr Svedelius: Blott ett par ord med anledning af hvad den siste talaren anförde.

Jag ber att få åter upprepa hvad jag nyss nämnde, att frågan om skadeersättningen icke är afklippt med föreliggande lagförslag. Tvärtom! Den, som bevisligen lidit skada af starkströmsledning, har ju i sådant fall, då denna lag icke uttryckligen talar om annat, den allmänna lagen att hänvända sig till; och det är väl otvifvel-

Förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar. (Forts.) aktigt, att, kan det bevisas, att han lidit skada genom den andres vållande, ersättning nog kommer att ådömas, ehuru bestämmelser för detta särskilda fall icke finnas i denna lag.

Utskottet har ansett de föreslagna bestämmelserna vara till fylles därför, att man utgått från att utom den nu förevarande lagen skola finnas af Kongl. Maj:t utfärdade bestämda föreskrifter; och i detta hänseende vill jag nämna, att den s. k. starkströmskommissionens förslag innefattar icke mindre än 73 paragrafer med detaljbestämmelser om huru sådana anläggningar skola utföras och skötas samt om deras inspektion. Om man antager, att en anläggning blifvit utförd enligt gällande föreskrifter, enligt teknikens fordringar, under vederbörande myndigheters kontroll och att man dervid ställt sig till efterrättelse allt hvad koncessionen innehåller, men att det oakadt något hinder inträffar på grund af låt oss säga outhärdliga naturkrafter, som man icke kunnat känna och hvilkas verkan man icke kunnat förebygga, är det väl icke rimligt, att just innehafvare af en telefonanläggning skulle erhålla en särskild och bättre rätt än alla andra tillkommer. Jag tror således icke, att man kan säga annat, än att utskottet äfven i detta hänseende iakttagit all nödig varsamhet i afseende å att skydda telefonens rätt.

Jag vill äfven påpeka, att i samma förslag af starkströmskommissionen ingår, att inspektören eger förordna att, till dess af honom föreskrifna åtgärder vidtagits, anläggningen försättes ur bruk. Äfven häruti har man således tänkt sig nödigt skydd för andra anläggningar.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af förhandlingarna, att beträffande förevarande paragraf yrkats: 1:o att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att dels orden »der han icke» utbyttes mot »der icke han», dels ock ordet »för-anledes» utbyttes mot »föranleddes», och 2:o att paragrafen skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjorde herr vice talmannen propositioner i enlighet med nämnda två yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till det under 1:o) upptagna yrkandet vara med öfvervägande ja besvarad.

7 och 8 §§.

Godkändes.

9 §.

Herr Afzelius: Kammaren får ursäkta, att jag besvarar kammaren med rent formella anmärkningar, men då det är fråga

om en lagtext, som, för den händelse den skulle vinna godkännande, upphöjes till lag sådan den är, är det nödvändigt att vara formelt nogräknad.

På sid. 134 står: »Finnes sådan vårdslöshet, som nyss sagts, hafva förelupit jemväl vid den förstnämnda anläggningens utförande eller skötsel, ege» etc. Då frågar man sig: hvad är det för vårdslöshet, som nyss sagts? Jo, det står i meningen förut, det är vårdslöshet vid anläggningens utförande eller skötsel. Detta skall således icke upprepas, utan det bör heta: Finnes jemväl vid den förstnämnda anläggningen hafva förelupit sådan vårdslöshet, ege etc.

Jag hemställer om bifall till paragrafen med denna rättelse.

Herr Svedelius: Jag är öfvertygad, att den siste talaren har alldeles rätt i sin framställning, och jag har endast att yrka bifall till densamma.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmannen, att i afseende på nu föredragna paragraf allenast det yrkande förkommit, att densamma skulle godkännas med den ändring, att i första styckets andra punkt orden »anläggningens utförande eller skötsel» utbyttes mot »anläggningen».

På härefter gjord proposition bifölls detta yrkande.

Öfriga delen af förslaget.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af lagförslaget.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Utskottets förslag till lag om ändrad lydelse af § 2 i förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof.

Förslag till ändring af § 2 i expropriationsförordningen den 14 april 1866.

Herr Afzelius: Jag har hittills afhållit mig från att göra någon framställning i sak därför att jag ansett det ytterst äfventyrligt att göra sakliga rubbningar i ett sammanhängande förslag. Men i denna punkt skall jag göra en sådan hemställan; den är

Förslag till ändring af § 2 i expropriationsförordningen den 14 april 1866. (Forts.)

icke på något sätt ingripande och jag tror, att den utan svårighet skall kunna antagas.

Det är så, att ersättningen till jordegaren kan bestämmas för viss tid. När denna tid är ute, eger jordegaren få ny pröfning af ersättningsbeloppet. Dervid stannar Kongl. Maj:ts förslag. Utskottet har ansett, att det borde fastställas en viss tid, inom hvilken dylik ny pröfning skall begäras, på det att icke den, som betalar, skall vara i ständig ovisshet, den ene komma då och den andre då med sin begäran. Detta är fullt riktigt, och utskottet har därför först gifvit »rätt för den, som skall utgifva eller uppbära afgiften», — utskottet har tillagt rätt äfven för den som skall utgifva afgiften — »att efter utgången af den först bestämda tiden hos rätten göra ansökning om tillsättande af särskild nämnd för ny pröfning af afgiftens belopp». »Har ej» — fortsätter derefter utskottet — »dylik ansökning inkommit inom sex månader efter utgången af den fastställda tiden, skall afgiften utgå med oförändradt belopp etc.» Således gifves det en tid, sex månader, efter utgången af den tid, för hvilken afgiften är bestämd, under hvilken begäran om ny pröfning kan framställas. Deraf följer, att det blir en tid af minst sex månader efter utgången af — låt oss säga den första tioårs-perioden, då man icke vet, hvilken afgift som skall utgå, och till dessa sex månader kommer en kanske ganska lång tid, innan den särskilda nämnden hunnit lösa frågan. Dervid synes det mig, att framställningen om ny pröfning borde göras före utgången af den bestämda tiden; att således, om man från början har satt en tioårsperiod och någon vill hafva en ändring, framställning derom borde göras före utgången af denna tioårsperiod. Jag hemställer därför — då jag icke kan begära, att kamraren skall på rak arm biträda ett formuleradt ändringsförslag — om återremiss af denna punkt, i syfte att denna del af lagförslaget må erhålla ungefär följande lydelse: med rätt för den, som skall utgifva eller uppbära afgiften att efter utgången af sagda tid erhålla ny pröfning af afgiftens belopp. Har icke hos rätten ansökning om tillsättande af särskild nämnd för sådan pröfning gjorts före utgången af den fastställda tiden — (mähända kunde man säga: har icke senast sex månader före utgången af den fastställda tiden sådan ansökning gjorts) — skall afgiften utgå med oförändradt belopp etc. Härigenom skulle åstadkommas, att saken tidigare blefve klar och sålunda en praktisk fördel vunnes.

Herr Svedelius: Ehuru jag visserligen tror, att det skulle vara möjligt att inom den oförmälda mellantiden af sex månader ordna afgifterna, hvilket ju kunde ske antingen så, att de på grund af öfverenskommelse utginge med samma belopp som förut bestämts, eller att de enligt rättens bestämmelse erlades retroaktivt, vill jag erkänna, att den af herr Afzelius gjorda anmärkningen har ett visst fog för sig, och för min del vill jag icke motsätta mig en

återremiss för att möjliggöra en annan i juridiskt hänseende kanske riktigare och lämpligare form.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jemlikt de derunder förekomna yrkandena propositioner, först på godkännande af föreliggande förslag och vidare derpå att detsamma skulle visas åter till utskottet; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Herr Svedelius: Med anledning af kammarens nyss fattade beslut anhåller jag, att äfven denna del måtte återremitteras.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter utskottets föreliggande hemställan visades åter till utskottet.

Herr vice talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Vid förnyad föredragning af sammansatta banko- och lagutskottets den 16 och 18 innevarande månad bordlagda memorial n:o 3, angående ersättning till utskottets sekreterare, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 16 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 9, i anledning af en af herr Alb. Bergström väckt motion angående skrifvelse till Konungen i fråga om främjande af ett mera ekonomiskt tillgodogörande af virkestillgången i skogarne.

Om bättre tillgodogörande af virkestillgången i skogarne

Herr Bergström: Jag vill icke inlåta mig i något meningsbyte med utskottet med afseende å vare sig den underskattning eller de väl stora förhoppningar, som jag skulle inrymt i motionen, detta af den anledningen, att ett sådant meningsbyte helt visst skulle inverka mycket ringa i sak. Hvad jag likväl anhåller, att ytterligare få betona är de skäl, på grund af hvilka en del af siffrorna i motionen blifvit framlagda, siffror som i sig sjelfva utan allt tvifvel äro rigtiga, men som tyckas öfverraska på grund af den kanske icke vanliga synpunkt, från hvilken de framhållas. Jag har framlagt dessa siffror för att möjligast klart tydliggöra, huru mycket mera, som skulle kunna i statsekonomiskt hänseende vinnas med en omtänksam hushållning af tillgängliga skogsprodukter, jemfördt med hvad som möjligen kan vinnas genom en förbättrad

Om bättre tillgodogörande af virkes-tillgången i skogarne.
(Forts.)

skogsvård. Gent emot hushållningen vid användandet med de befintliga skogstillgångarne har jag mig icke bekant, att staten vidtagit några åtgärder. Skogsodlingen åter har alltid varit varmt omhägnad, och det är icke obetydliga pekuniära uppostringar staten har gjort för denna. Detta är ett fel i systemet, som kräfver rättelse och som jag icke ansett mig nog skarpt kunna påvisa. För att icke missförstås i detta hänseende, vill jag nämna, att jag anser, att hvad staten gjort för skogskulturen icke är mer än hvad nödortfen fordrat.

Hvad beträffar utskottets behandling af motionens syfte, kan jag icke annat än uttala min erkänsla öfver den välvilja, med hvilken detta af utskottet omfattats. Välviljan har icke endast sträckt sig derhän, att sjelfva syftet understöds, utan utskottet har äfven anvisat en väg, genom hvilken, såsom utskottet säger, »syftet både snabbare och vida lättare skulle kunna tillgodoses».

Herr vice talman, med kännedom om den sakkunskap, som legat till grund för utskottets mening, är jag förvissad, att den väg, utskottet anvisat, bättre än den jag från början kunnat tänka mig skall bidra till en snar och lycklig lösning af denna för vårt land viktiga fråga, hvarför jag nu icke har något särskildt yrkande att göra.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, biföll kammaren utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

Ang. ändring i villkoren för försäljning genom kringföring af vin och maltdrycker.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 16 och 18 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 10, med anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående villkoren för försäljning genom kringföring af vin och maltdrycker.

Herr Östberg: Ibland alla de försäljningssätt, som i vårt land begagnas vid spridandet af maltdrycker, finnes det intet, som har förorsakat så många missbruk och gifvit anledning till så mycket oskäligt öldrickande som just denna kringkörning till försäljning. Det är väl att märka, att kringkörning till försäljning icke är det samma som hemsändning af requirerade varor, utan det förhåller sig så, att personer skicka ut sina drängar med öl för att prångla ut det på landsbygden. Det är dels ölbryggare, som hafva rättighet att bjuda ut öl litervis, dels öltappare, som icke hafva rätt att sälja öl i så små kvantiteter, men som sälja öl i partier om tio liter, ja, ofta nog äfven i mindre kvantiteter, fastän de dertill icke hafva rättighet.

Att därför yrkanden på vidtagande af restriktiva bestämmelser här vid lag framkommit, är ganska naturligt. Maltdryckskomitén tog också denna fråga i särskildt beaktande och ansåg, att detta

var det område, inom hvilket man först och främst borde begära in-
 inskränkning i den nu rådande friheten. Inom komitén hade man
 tänkt sig, att man helst borde söka förhindra hela denna försäljning
 genom kringkörning, därför att den i de allra flesta fall var full-
 komligt onödig, då det för den måttlige förbrukaren alltid finnes
 tillfälle att skaffa sig maltdrycker efter requisition i vanlig ordning.
 Men då det i alla fall ansågs, att en sådan kringkörning under
 vissa förhållanden hade skäl för sig, föreslog komitén endast, att
 särskildt tillstånd att få köra omkring öl skulle utverkas. Dervid
 bidrog kanske i främsta rummet den omständigheten, att man ville
 bereda möjlighet att lemna tillstånd åt svagdricksbryggare att köra
 kring och bjuda ut sina tillverkningar, så vida det inom kommun-
 erna ansågs lämpligt att så skedde.

Nu har Andra Kammaren beslutat i hufvudsakliga delar i
 öfverensstämmelse med hvad maltdryckskomitén ansåg vara riktigt,
 men Första Kammarens tillfälliga utskott har gjort åtskilliga
 ändringar i förslaget. Då jag för min del tror, att Första Kam-
 maren med stort skäl kunde ansluta sig till hvad Andra Kammaren
 beslutat, skall jag be att något få beröra de skiljaktigheter, som
 här föreligga.

Maltdryckskomitén hade den uppfattningen, att då en person
 ville hafva en sådan försäljningsrätt, hvarom här är fråga, ansökan
 derom skulle göras hos Konungens befallningshafvande. Konungens
 befallningshafvande hade derefter att infordra yttrande ifrån kom-
 munalnämnd och kommunalstämma, och sedan skulle vid tillståndets
 meddelande förfaras på samma sätt som vid beviljande af tillstånd
 till utskänkning, d. v. s. om begge kommunalmyndigheterna för-
 klarade sig emot rättighetens beviljande, så skulle ansökningen
 ovilkorligen af Konungens befallningshafvande afslås, under det att
 deremot, om de kommunala myndigheterna voro af olika åsigt,
 Konungens befallningshafvande egde frihet att efter pröfning bifalla
 eller afslå ansökningen. I afseende å denna punkt har man i Andra
 Kammaren velat gå något längre. Man har sagt, att, om endast
 en af de kommunala myndigheterna motsatte sig förslaget, Konun-
 gens befallningshafvande icke skulle kunna meddela den begärda
 försäljningsrätten. Första Kammarens tillfälliga utskott åter igen
 har ställt sig på den uppfattningen, att Konungens befallnings-
 hafvande skulle hafva full rättighet att meddela ett sökt tillstånd,
 oberoende af om de kommunala myndigheterna motsatte sig förslaget.

Hvad sedan beträffar frågan om återkallande af det meddelade
 tillståndet, så har Andra Kammaren i öfverensstämmelse med malt-
 dryckskomiténs förslag ansett, att ett meddeladt tillstånd ovilkor-
 ligen skulle af Konungens befallningshafvande återkallas, så vida
 framställning derom gjordes utaf både kommunalnämnd och kom-
 munalstämma. Men äfven i detta fall har Första Kammarens till-
 fälliga utskott velat gifva större rättighet åt Konungens befall-
 ningshafvande och ansett, att Konungens befallningshafvande under

*Ang. ändring i
 vilkoren för
 försäljning
 genom kring-
 körning af
 vin- och
 maltdrycker.
 (Forts.)*

Ang. ändring i villkoren för försäljning genom kringföring af vin och maltdrycker. (Forts.)

i sådana förhållanden icke skulle hafva någon skyldighet att återkalla det meddelade tillståndet.

I sjelfva verket har Första Kammararens tillfälliga utskott velat i ett afseende inskränka Konungens befallningshafvandes befogenhet och i ett annat afseende utvidga densamma. Uti Andra Kammararens beslut ingår, att tillstånd skulle kunna af Konungens befallningshafvande återkallas när som helst utan någon framställning utaf kommunalmyndigheterna, något som man ju lätt kan tänka sig blir af nöden, om det visar sig att oordningar inträffat; men Första Kammararens utskott synes anse, att återkallelse af tillstånd ej kan ske utan framställning från kommunalmyndigheterna. Å andra sidan har man ansett, att Konungens befallningshafvande skulle vara oförhindrad att bibehålla försäljningsrätten, oaktadt kommunalmyndigheterna samstämmigt påyrka att den skulle upphöra.

Jag tror för min del, att man ganska väl skulle kunna låta kommunalmyndigheterna i detta fall erhålla den rätt, som Andra Kammararen velat gifva desamma, då denna befogenhet ju icke blefve större än den, som nu tillkommer dem, då det är fråga om att bevilja rättighet till utskänkning.

Jag kan icke anse annat, än att denna kringkörning af ölvagnar på landet i de flesta fall är ett oting, och att det är ett onödigt försäljningssätt, som man ganska väl skulle kunna afskaffa, samt att därför i detta fall lika väl som i afseende å utskänkning de kommunala myndigheternas mening skulle kunna få fullt ut göra sig gällande.

Utskottet har här talat om, att de mera måttliga och besinningsfulla skulle få göra ett offer för befrämjande af nykterheten. Jag tror icke det, ty, såsom jag förut nämnt, är detta försäljningssätt — att man kör ikring för att bjuda ut varorna — icke nödvändigt för att man skall få maltdrycker, ty dylika kan man erhålla i den vanliga handeln i bodar, som ega rättighet att sälja maltdrycker, eller ock genom requisition direkt från bryggerierna.

Hvad som särskildt väckt motstånd ej blott från utskottets sida, utan äfven från åtskilliga myndigheters sida, är komiténs förslag, att Konungens befallningshafvande skulle vara skyldig att rätta sig efter de kommunala myndigheternas mening, då det är fråga om att återkalla ett meddeladt tillstånd. Det har här yttrats af utskottet, att en sådan bestämmelse icke skulle stå i öfverensstämmelse med landshöfdingestitutionens värdighet. Det uttrycket har man använt många gånger, men jag kan för min del icke inse, att detta innebär något verkligt skäl. Det är ju här icke fråga om att klandra landshöfdingestämningens utslag i något rättsärende eller dylikt, utan frågan gäller endast en helt simpel lokal anordning uti ett obetydligt ärende. Om man öfver hufvud taget vill erkänna, att de kommunala myndigheterna böra få ordna och bestämma uti vissa angelägenheter, så ligger det väl ingenting orimligt deruti, att deras beslut får blifva det bestämmande lika väl då det är fråga om att

återkalla en rättighet som att meddela den. Förhållandet är nemligen, att det här icke är fråga om att på något sätt kränka enskilda näringsidkares rättigheter. Dessa kringkörande ölbryggare eller öltappare hafva inga rättigheter, på hvilka de grunda sin affär, utan meningen är, att detta tillstånd skall meddelas endast tills vidare. Den principen måste mycket strängt upprätthållas, att det här icke är meningen att grunda några näringsrättigheter, utan endast, som sagdt, att meddela ett tillstånd tills vidare, hvilket hvar och en får vara beredd på att kunna få återkalladt när som helst.

Jag tror därför, att man icke från vederbörandes sida bör finna detta så underligt. Visserligen är jag öfvertygad om att Konungens befallningshafvande i förekommande fall skulle tillmötesgå den mening, som fått sitt uttryck i kommunalmyndigheternas beslut, men å andra sidan tror jag, att Första Kammaren, då önskingarna ganska allmänt gått i den riktning, att de kommunala myndigheterna måtte i sådana frågor som denna få vara de som gifva utslaget, gerna kunde ansluta sig till den uppfattning, som inom Andra Kammaren gjort sig gällande.

Jag yrkar därför för min del, att Första Kammaren måtte, med afslag å utskottets hemställan, biträda Andra Kammarens beslut.

Herr Dahlberg: Då jag haft ganska känbara erfarenheter om de af motionärerna påpekade missförhållandena, skall jag här be att få yttra några ord. Jag motsåg med intresse utskottets utlåtande och erkänner mycket gerna den sakrika utredning, som utskottet lemnat, men kan deremot icke neka till att jag känt mig besviken, hvad beträffar utskottets kläm. Utskottet har ifrågasatt, att »på landsbygden försäljning genom kringföring af nämnda drycker må få ega rum endast efter tillstånd, som efter vederbörande kommunalnämnds och kommunalstämmas hörande af Konungens befallningshafvande meddelats, och endast åt tillverkaren af de drycker, som säljas» etc. Hvad vill detta säga? Utskottet ifrågasätter icke, att tillverkaren skall kunna hindras att genom tiotal af ombud fara land och rike omkring och sälja maltdrycker. Följaktligen måste frågan blifva: hvad är vunnet med en sådan skrifvelse till Kongl. Maj:t? Jag föreställer mig således, att utskottet kunnat finna ett lyckligare sätt att uttrycka sig, men vill dock icke motsätta mig skrifvelseförslaget, enär jag anser, att Kongl. Maj:t, om en sådan skrifvelse aflåtes, kan åt sin framställning gifva en formulering, som lyckligare löser frågan, än hvad utskottet har gjort.

Jag har intet yrkande att framställa.

Herr Törner: Den förste talaren framhöll, att dessa s. k. ölvagnar förorsaka mycken skada, då genom dem allmänheten lätt beredes tillfälle att åtkomma öl. Deruti instämmer jag till

*Ang. ändring i
vilkoren för
försäljning
genom kring-
föring af
vin och
maltdrycker.
(Forts.)*

*Ang. ändring i
vilkoren för
försäljning
genom kring-
föring af
vin och
maltdrycker.
(Forts.)*

ifullo, och jag instämmer också deruti, att det vore mycket önskligt, att man icke finge köra ikring med dessa ölvagnar och från dem försälja varorna. Hade motionärerna kommit med ett yrkande i denna riktning, skulle jag också instämt uti deras hemställan. Nu har emellertid något sådant icke blifvit begärdt, och därför anser jag mig icke heller derom böra framställa något yrkande. Hvad deremot beträffar herr Östbergs framställning, att Konungens befallningshafvande skulle vara förhindrad att handla på fri hand, i fall kommunalstämma och kommunalnämnd hade yttrat sig mot beviljande af tillstånd att köra ikring och försälja maltdrycker, anser jag för min del, att Konungens befallningshafvande väl skall vara den myndighet, som i första hand bör vara mån om att ordning och skick upprätthållas inom länet, och jag kan aldrig tänka mig, att om kommunalstämman och kommunalnämnden hafva uttalat den önskan, att detta kringkörande icke skulle få ega rum, Konungens befallningshafvande icke skulle deruti instämma, så vida talande skäl blifvit anförda. Jag anser, att Första Kammarens tillfälliga utskotts framställning rörande skrifvelsen och de dermed förbundna vilkoren är så bra motiverad och formulerad, att jag åt den vill skänka mitt fulla erkännande.

Jag hemställer därför om bifall till utskottets hemställan.

Herr Boström, Filip: Under de sista åren har det tillstånd, som uppkommit på landsbygden till följd af kringkörning af öl, blifvit allt mer och mer olidligt. Man må hafva gifvit kronobetjeningen de strängaste order att tillse, det inga oordningar på grund af denna ölförsäljning skulle förekomma, det har dock visat sig, att den nuvarande lagstiftningen absolut lägger hinder i vägen för ett kraftigare och effektivt ingripande emot det oeffterrettighets-tillstånd, som på många håll är rådande.

Det har t. ex. visat sig, att om en ölutkörare blifvit stämd inför häradsrätten för oloflig försäljning af öl och dervid blifvit dömd till 10 eller 20 kronors böter aldrig så många gånger — hvilka bötesbelopp naturligtvis icke erläggas af ölutköraren, utan af den ölbryggare i staden, som skickat ut honom — han i alla händelser fortfar lika ohejdadt med sin ölförsäljning som förut.

Inom det län, jag har den äran att representera, inträffade det förlidet år uti två små församlingar med ett sammanlagdt invånareantal af 2,300 personer, att dag efter dag under sommarens lopp icke mindre än fyra stycken sådana personer kört omkring på vägarna med sina ölvagnar. Genom ett till annan person stäldt bref har en länsman uppgifvit, att en af dessa ölutkörare under sommarens lopp sålt öl för 1,500 kronor i månaden. Det har äfven kommit till min kännedom, att en af dessa ölutkörare vid årets slut hade utestående fordringar på samma belopp, 1,500 kronor, hos sådana personer, som på kredit mottagit maltdrycker.

Att en ändring uti dessa förhållanden så snart som möjligt måste vidtagas, behagade herrarne finna vara alldeles nödvändigt.

Nu har Första Kammarens tillfälliga utskott visserligen erkänt nödvändigheten utaf att någonting göres, men utskottet har dock kommit till ett annat slut än Andra Kammaren. Skulle Första Kammaren nu antaga sitt tillfälliga utskotts förslag, kommer frågan åter att föreläggas Andra Kammarens utskott, och man får då se, om Andra Kammaren vill biträda det beslut, Första Kammaren fattat.

Hvad nu beträffar kamrarnes olika ståndpunkt, så är det, så vidt jag kan finna, endast en etikettsfråga, som åtskiljer dessa olika yrkanden. Andra Kammarens beslut innebär ju, att, om såväl kommunalstämma som kommunalnämnd fatta beslut om dylik försäljningsrätts upphörande, detta skall vara bindande och Konungens befallningshafvande endast skall hafva att biträda detsamma. Ja, det kan ju medgifvas, att det kunde vara artigare, om man medgäfvde Konungens befallningshafvande full befogenhet att här vid lag handla som han funne för godt. Jag vågar dock påstå, att uti 90 fall af 100, då såväl kommunalstämma som kommunalnämnd fattat ett dylikt beslut, kommer också Konungens befallningshafvande att godkänna detta beslut. Ett annat blefve förhållandet, om endast kommunalstämmans beslut skulle blifva bindande för Konungens befallningshafvande, ty då kunde man, såsom utskottet ansett, befara möjligheten af att för långt gående nykterhetsifrare på kommunalstämman kunde genomdrifva ett beslut, som stode i strid med den lugnare delens af befolkningen åsigter i detta afseende. Men genom att fastslå, att ett dylikt beslut skall fattas äfven af kommunalnämnden för att blifva bindande, tror jag man tryggt kan påstå, att denna fara derigenom skulle vara utesluten.

Då jag anser det vara absolut nödvändigt, att något göres — ty denna kringkörning af öl har, som sagdt, framkallat en storm af ovilja, åtminstone i de bygder, med hvilka jag har att göra — skulle jag helst önska bifall till Andra Kammarens beslut i frågan; men i värsta fall har jag naturligtvis ingenting emot att Första Kammarens tillfälliga utskotts hemställan antages, under förhoppning, att Andra Kammaren vill biträda densamma med frånträdande af sitt förut fattade beslut.

Herr Dahlberg: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång begär ordet i denna fråga, men jag gör det därför, att min uppmärksamhet blifvit fäst på en rättelse af ett skrif- eller tryckfel uti utskottets betänkande. Jag har nu tagit kännedom om denna rättelse, men jag kan icke finna, att derigenom något af det jag yttrade, då jag förra gången hade ordet, blifvit väsentligen korrigeradt.

Herr Åkerman: Vid sitt yrkande, att Andra Kammarens beslut skulle antagas äfven här i kammaren ville den förste talaren

*Ang. ändring i
vilkoren för
försäljning
genom kring-
föring af
vin och
maltdrycker.
(Forts.)*

*Ang. ändring i
vilkoren för
försäljning
genom kring-
föring af
vin- och
maltdrycker.
(Forts.)*

icke medgifva, att ett förbud att kringföra maltdrycker och vin skulle medföra något offer för de sansade och måttlige inom en kommun, men utskottet har varit af en helt annan mening och tvärt om ansett det vara ett ganska stort offer. Om man betänker, att dessa nu utan ringaste afgift kunna få maltdrycker och vin samt ofta äfven andra läskedrycker till sig hemsända, medan de deremot efter ett dylikt förbud skulle blifva nödsakade att antingen sjelfva ombesörja öls hemförande från bryggerierna eller ock efter requisition å bryggerierna bekosta frakten för ifrågavarande hemforsling, så måste man väl medgifva, att skilnaden här vid lag är ganska betydlig, och att det med fog kan anses som ett offer, när man afstår från fördelen af fri hemsändning.

Utskottet har sökt att gå en medelväg, i det att utskottet icke velat göra tillåtelsen till försäljning genom kringföring utslutande beroende på kommunalnämnds och kommunalstämmas beslut, utan, med hänsyn till sådana fall, der Konungens befallningshafvande möjligen skulle kunna finna, att det inom en kommun funnes ringa anledning att befara missbruk af ett dylikt kringförande, medan deremot många skulle på nyss nämnda sätt blifva lidande, derest förbud mot sådant kringförande meddelades, velat åt Konungens befallningshafvande lemna rätten att besluta i frågan.

Ett ytterligare skäl härtill är för öfrigt, såsom redan framhållits, att utskottet ej ansett lämpligt att göra Konungens befallningshafvande blott och bart till en verkställare af de kommunala myndigheternas beslut, utan velat, att Konungens befallningshafvande, oafsedt nyss vidrörda offerfråga, alltid skulle hafva sitt ord med i laget. Jag tror nog, att det skulle komma att ställa sig ungefärligen så, som den näst siste talaren yttrade, eller att i nittio fall af hundra Konungens befallningshafvande komme att följa kommunalnämndens och kommunalstämmans beslut, och dermed kunna ju anhängarne af den motsatta åsigten vara tillfredsställda, men å den andra sidan måtte det väl äfven få anses lämpligt, om Konungens befallningshafvande, när skäl dertill förefinnes, i återstående tio fall går deras önsknings till mötes, som vilja till billigare pris få maltdrycker sig tillsända, och det är just detta, som utskottet genom sitt förslag till ändring af Andra Kammarens beslut sökt möjliggöra.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre Palmstierna: Jag får också yrka bifall till utskottets förslag. Jag anser nemligen, att det innebär ett stort steg framåt, men på samma gång ett försigtigt steg, och jag tror, att det är nödvändigt, att man i afseende å dylika nyheter går försigtigt framåt. Man orsakar nemligen lätt i annat fall olägenheter, som man icke tänkt sig. Ett exempel på dylika olägenheter är just dessa rullande ölkrogar. Om man ser på de svar, som på maltdryckskomiténs frågor inkommit till denna komité, finner man,

att de flesta kronofogdar sagt, att dessa rullande ölkrogar uppstodo först, när man förbjöd att i bodar sälja vin och maltdrycker i mindre kvantiteter än tio liter. Detta stadgande tillkom i bästa afsigt, men kan tjena som ett memento, att man måste gå försiktigt till väga.

I detta fall tror jag, att Första Kammarens utskott varit försigtigare och klokare än Andra Kammaren.

Hvad beträffar dessa sansade, som vilja hafva sitt öl hemsändt utan att dermed göra sig skyldiga till något missbruk, måste man inhågkomma, att det är stor skilnad mellan öl och bränvin. Ölet kan ej lämpligen förvaras längre än 14 dagar, utan måste man temligen ofta anskaffa sådant.

Hvad slutligen angår den olika ställning, som Konungens befallningshafvande enligt Första Kammarens utskotts mening skulle intaga i denna fråga i jemförelse med hvad Andra Kammarens utskott afsett, så har redan förut talats härom, och jag vill nu endast påpeka en sak. Om nemligen Konungens befallningshafvande meddelat tillstånd till försäljning genom kringförande, och derefter kommunalstämma och kommunalnämnd fordra upphäfvande af denna tillåtelse, skall enligt Andra Kammarens mening Konungens befallningshafvande upphäfva sitt förra beslut, men detta hindrar ju ej, att, samtidigt med att Konungens befallningshafvande upphäfver sitt beslut, klagomål kunna inkomma öfver kommunalmyndigheters beslut, därför att detta skulle kunna anses vara olagligt.

Jag frågar då, huru skall det i sådant fall gå?

Jag tror således, att Första Kammarens utskotts förslag är att föredraga.

Herr Nordenfalk: En föregående talare har sagt, att det endast skulle finnas en etikettsskilnad mellan Första Kammarens och Andra Kammarens utskotts förslag. Jag kan ej medgifva, att så är förhållandet. Frågan om rättighet till försäljning af öl, liksom af spirituösa drycker, är nu en gång utbruten från de allmänna näringsförfattningarna och skall regleras endast med hänsyn till ordningens och sedlighetens intressen. Öfvervakandet deraf tillkommer staten genom dess organer, icke de kommunala myndigheterna. Andra Kammarens beslut innebär en förändring i detta förhållande och vill låta kommunen besluta öfverlåtande åt Konungens befallningshafvande att verkställa beslutet. Detta är icke en etikettsfråga, utan en principfråga. Kammaren har alltid förut, särskildt vid nästlidne riksdag, afböjt försök att få den i detta fall lagstadgade ordningen ändrad och hållit på att det är statsorganerna, som i dessa frågor skola hafva beslutanderätt, öfverlemnande åt kommunerna att deri meddela yttranden och uttala åsikter, på hvilka naturligtvis vid sakens afgörande fästes stort afseende.

Hur vigtigt det än må vara att få en skrifvelse i ärendet till

*Ang. ändring
vilkoren för
försäljning
genom kring-
föring af
vin och
maltdrycker.
(Forts.)*

stånd, måste jag sålunda instämma med dem, som yrkat bifall till Första Kammarens tillfälliga utskotts hemställan.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, som återtagit ledningen af förhandlingarna, att beträffande förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Andra Kammarens i ämnet fattade beslut, skulle biträda detta beslut oförändradt.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad;

och, som Andra Kammarens i ämnet fattade beslut således icke blifvit af Första Kammaren oförändradt antaget, skulle jemlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen ärendet till Andra Kammaren återlemnas till förnyad behandling.

Om utskänkning af vin och malt-drycker å lägerplatser.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 16 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 11, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utskänningen af vin och maltdrycker å lägerplatser.

Herr Björlin: Såsom kammaren behagade erinra sig, stälde jag mig vid förra riksdagen, då denna fråga förevar till behandling, något betänksam mot förslaget om aflåtande till Kongl. Maj:t af en sådan skrifvelse, som nu är föreslagen af tillfälliga utskottet. Detta skedde dels på grund af sakliga skäl, på grund af den erfarenhet jag egde från det militärområde, der jag för befäl, dels ock — och hufvudsakligast — på grund af formella skäl, då frågan samtidigt var före i särskilda utskottet, och jag visste, att detta utskott skulle taga upp den i sitt betänkande.

Numera äro ju förhållandena väsentligt förändrade. Vi hafva nu grundade förhoppningar, att armén skall få en ordentlig vinterförläggning i kaserner. Jag har därför i denna fråga icke längre något yrkande att framställa, och detta så mycket mindre, som, enligt hvad jag vet, frågan om ölförsäljning i marketenterierna redan, på grund af Riksdagens skrifvelse i fjor, är föremål för Kongl. Maj:ts pröfning.

Jag har emellertid begärt ordet och detta därför, att jag velat fästa de kammarledamöters uppmärksamhet, som tillhöra statsutskottet derpå, att om ölförsäljning kommer att förbjudas i marketenterierna, så komma derigenom de förnämsta vinstmedlen för förvaltningarna af lägerkassorna att gå förlorade, och nämnda förvaltningar kunna således omöjligent åstadkomma de lokaler, hvilkas uppföran-

de för marketenterimedel skulle, enligt hvad jag hört, vara af regeringen ifrågasatt, hvadan det blir nödvändigt att i samband med sjelfva kasernfrågan taga under öfvervägande, huruvida icke *statsmedel* böra anvisas för åstadkommandet af dessa för manskapets beqvämlighet och trefnad så väl behöfliga lokaler.

Om utskänkning af vin och multdrycker å lägerplatser.
(Forts.)

Herr Wieselgren: Jag ber blott att med några ord få yttra mig rörande det förslag till beslut, som här föreligger. Deri ingå några ord, som jag anser skulle kunna med stor fördel tagas bort för att derigenom göra beslutet något stramare, än det för närvarande är. Men då jag icke vill lägga det minsta hinder i vägen för möjligheten att få ett enigt uttalande till stånd, så skall jag, med understrykande af min vid ett föregående tillfälle motiverade skiljaktiga mening i antydda afseende, inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 15 och 16 innevarande månad bordlagda memorial:

n:o 6, angående afskrifning af osäkra fordringar vid riksbankens hufvudkontor,

n:o 7, angående beviljande af byggnadsanslag för riksbankens afdelningskontor i Karlskrona, och

n:o 8, angående beviljande af anslag för tillbyggnad å riksbanks-
huset i Gefle,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa memorial hemställt.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 15 och 16 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 6, angående en af herr R. Eklundh väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t beträffande ändring af § 51 folkskolestadgan och

n:o 7, med anledning af en af herr E. O. V. Wavrinsky väckt motion angående åtgärder till skydd mot djurplågeri under transporter,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

---

*Om förenkling
af arbets-
metoderna
inom den
civila och
ecklesiastika
förvaltningen
m. m.*

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 15 och 16 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 8, angående en af herr E. G. H. Åkerlund väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående förenkling af arbetsmetoderna inom den civila och ecklesiastika förvaltningen m. m.

Herr von Möller: Jag kan ej neka till att jag med en viss förvåning sett, huru utskottet med ett utlåtande på 2¹/₂ rader af-färdat motionen och Andra Kammarens utskotts betänkande. Utskottet säger nemligen, att det vid öfvervägande af ärendet icke kunnat annat än i hufvudsak instämma uti Andra Kammarens utskotts afstyrkande utlåtande, och får till följd deraf hemställa etc. Det är således icke lätt för en person, som skulle vilja angripa utskottet, att veta, om detta endast instämmer i klämman af Andra Kammarens utskotts utlåtande eller om det äfven gillar motive-ringen.

Andra Kammarens utskott har ju stält sig ganska välvilligt gent emot motionen, men slutar i allt fall med att afstyrka den-samma på den grund, att, såsom utskottet säger, Kongl. Maj:t redan nästlidne 25 oktober till statens embetsverk och myndigheter aflåtit ett cirkulär, hvarigenom dessa bland annat åläggas att, hvar för sin förvaltningsgren, före utgången af instundande maj månad till Kongl. Maj:t inkomma med utredning, huruvida under vissa förutsättningar för tiden efter 1902 ändringar i vederbörande löne-stater kunna anses böra ega rum, dervid tillika borde komma under öfvervägande, huruvida genom förenklingar i förvaltningen tillfälle kunde beredas till indragning af tjänster, som genom de förändrade anordningarne kunde afvaras. Kongl. Maj:t har således redan, såsom utskottet säger å sid. 23, i denna del tillmötesgått den säkerligen ganska allmänna mening, som funnit uttryck i motionens första del. Mot detta vill jag säga, att det är visserligen sant, att Kongl. Maj:t anbefalt en utredning, men jag hemställer, huruvida icke just denna utredning bör tjena som material att sedan bearbetas af en komité, deri väl några utanför stående opar-tiske personer rätteligen borde insättas. En talare i Andra Kam-maren, nemligen vice talmannen, yttrade under debatten: »Kongl. Maj:ts skrifvelse den 25 oktober 1901 till embetsverken afser för-enklingar i förvaltningen eller indragning af vissa tjänster, men motionären begär dessutom, om ej åtskilligt mera arbete än nu är fallet kan presteras af tjänsteinnehafvarne. Detta anser jag syn-nerligen viktigt. Jag anser det önskligt att tjänstgöringstiden blir längre, då aflönningarna böra höjas och ställningen blir bättre, hvar-igenom man kan ställa den fordran på dem, att de i mindre grad än nu skulle egna sig åt enskilda inkomstbringande göromål».

Andra Kammarens tillfälliga utskott säger vidare: »Beträf-fande motionens andra del, nemligen hemställan om en utredning, som icke den grannlaga ställning, statens embets- och tjänstemän

intaga i samhället, kräver en inskränkning i rätten för dem att egna sig åt privata uppdrag», finner utskottet, oaktadt sin ofvan uttalade åsigt om dylika uppdrags hinderlighet för statstjänstens behöriga förvaltning, den frågan ej kunna åtminstone för närvarande göras till föremål för en *utredning* utöfver hvad i sådant syfte redan skett; snarare borde väl målet kunna vinnas på annat sätt.» Hvilket detta andra sätt är, derom tiger utskottet.

*Om förenkling
af arbets-
metoderna
inom den
civila och
ecklesiastika
förvaltningen
m. m.
(Forts.)*

I förbigående ber jag att få erinra om huru post- och telegrafkomitén i sitt utlåtande föreslagit, »att med befattning i poststyrelsen (jag vill minnas äfven i telegrafstyrelsen) icke skulle få förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat, ej heller annan tjänstebefattning eller enskildt uppdrag, med mindre sistberörda befattning eller uppdrag, vid pröfning i stadgad ordning, befunnas icke hindra fullgörande af tjänstgöringen i styrelsen». Detta lemnade föredragande statsrådet, chefen för civildepartementet, af någon för mig outgrundlig anledning, naturligtvis på grund af någon särskild ömhet om nämnda styrelse, å sido och ignorerade fullkomligt hvad som sålunda föreslagits.

Detta är naturligtvis ett ömtåligt ämne, som motionären här upptagit, hvarför det ju också måste behandlas med stor grannlagenhet, hvarför han äfven under debatten i Andra Kammaren påstods ha uttryckt sig sväfvande. Men jag undrar, om icke detta sätt att just icke allt för mycket prononcera sina påståenden är det lämpligaste sätt, på hvilket man bör uttrycka sig om en fråga af så sensibel natur, och jag gissar, att Första Kammaren gifver mig rätt deri, att man framför allt icke bör framdraga exempel som bevis. Sådana finnas nog, och antydningar skulle kunna göras, som nog ej skulle kunna missuppfattas, men af skäl, som jag nämnde, anser jag mig icke böra inlåta mig härpå.

Det vore väl, om Första Kammaren redan nu instämde i detta Andra Kammarens beslut, ty utan att vara någon profet, tror jag mig dock kunna förutsäga, att denna sak kommer att af Andra Kammaren föreläggas Första Kammaren, ända till dess att frågan äfven här bifalles. Jag fruktar äfven, att då fråga uppstår om en lönereglering eller om anslag till nya tjänster, Andra Kammaren kommer att ställa sig afvisande mot sådana kraf, till dess att Första Kammaren tillmötesgått medkammarens begäran.

Jag tror, att det äfven för *många* embets- och tjänstemän skulle vara till fördel, om denna fråga blefve föremål för en grundlig utredning och icke blott för en sådan skrifvelse, som utskottet åberopat, med derpå följande svar från embetsverken, ty nu kunna alltid motståndarne säga: denna utredning är icke opartisk; vi fordra, att utomstående personer få vara med om granskningen af de erhållna uppgifterna. Jag tror, att en grundlig utredning skulle visa, att missnöjet och misstankarna gent emot *många* embetsmän varit *obefogade*, och derigenom skulle dessa komma att blifva ställda

*Om förenkling
af arbets-
metoderna
inom den
civila och
ecklesiastika
förvaltningen
m. m.*

(Forts.)

en bättre dager. Nu tagas de möjligen alla öfver en bank, den skyldige med den oskyldige, och detta kan ju ej vara lyckligt.

Efter hvad jag nu anför, behöfver jag icke säga, att det är min bestämda uppfattning, att det är ytterst olyckligt, att denna vana eller detta oskick insmugit sig eller är på väg att insmyga sig, att åtskilliga personer med hög embetsställning åtaga sig en mängd enskilda uppdrag, som kunna under vissa förhållanden föra dem till ledsamma pligtkollisioner.

Jag tror, som jag redan förut nämnt, att det vore lyckligt, om Första Kammaren, med afslag å sitt utskotts hemställan, ville instämna i Andra Kammarens beslut, hvartill jag yrkar bifall.

Friherre Palmstierna: Den föregående ärade talaren var för det första missnöjd med att utskottet icke bestått mer än 2¹/₂ rader till sitt utlåtande. Men då Första Kammarens utskott instämt uti Andra Kammarens utskotts afstyrkande utlåtande, och detta omfattat 8 sidor, så torde detta vara tillräckligt att läsa, synnerligen i dessa tider, då vi äro öfversvämmade af papper.

Sedermera yttrade han, att Första Kammaren borde instämna i Andra Kammarens beslut, eller att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t genom lämpliga, opartiska personer täcktes låta verkställa en utredning. Jag får för min del säga, att om utskottet använt dessa uttryck »lämpliga och opartiska personer», skulle deri kunna läggas den meningen, att utskottet velat säga, att de utredningar, som Kongl. Maj:t förut låtit göra, verkstälts af mindre lämpliga och icke opartiska personer. Mig förefaller denna skrifvelseform icke synnerligen lämplig.

Vidare säger detta Andra Kammarens utskott, att Kongl. Maj:t den 3 december 1897 utfärdat en kungörelse angående sättet för sökande af tillstånd till förening af statstjänst med annan tjänstebefattning, för hvilken lön eller arfvode erhålles. Kongl. Maj:t har ju således i detta fall, redan utfärdat nödiga bestämmelser.

Vidare står å sid. 21 omnämndt, att Riksdagen begärt en utredning angående statens embets- och tjänstemäns dagliga tjänstgöringstid. Denna utredning är verkställd. Den 9 augusti 1901, således för några få månader sedan, var den färdig och har sedan dess blifvit tryckt och i Riksdagen utdelad. Der har Riksdagen således en utredning.

Slutligen har Kongl. Maj:t så nyligen, att svar ännu ej hunnit inkomma, anbefalt alla myndigheter att före utgången af instundande maj månad inkomma med utredning, huruvida förenklingar i administrationen kunna vidtagas samt tjänster indragas.

Således kan jag ej finna annat, än att allt, hvad motionären och Andra Kammaren begärt, redan blifvit verkställdt eller är på väg att göras. Om man sedan ej är eller blir belåten med dessa utredningar, det är en annan sak, men att aflåta en skrifvelse med

begäran om utredning ännu en gång, det har utskottet icke ansett vara lämpligt.

För öfrigt vill jag nämna, att för en del år sedan gjordes en dylik utredning, och detta förmodligen af så kallade lämpliga och opartiska personer. På begäran af Riksdagen tillsattes nemligen en komité för att verkställa utredning angående ett verk, som jag har någon kännedom om, nämligen arméförvaltningen. Der gjordes då förenklingar genom att indraga åtskilliga tjänster, men sedan dess har icke heller arméförvaltningen någonsin kunnat hinna med hvad den skolat göra. Tjenstemännen blefvo för få, och då göromålen dessutom under tidernas lopp ökats, så är det helt naturligt, att en stor del af de anmärkingar, som rigtats mot arméförvaltningen, berott på att till följd af dessa indragningar verket icke kunnat hinna med att i tid göra hvad som skulle göras.

Jag vet icke om tjenstemännens antal i Sverige är för stort, men jag vet med säkerhet, att antalet icke ökas i samma proportion som göromålen ökas, och att tjenstemännens tid allt mer och mer upptages af den verkliga statstjensten. Det går till och med så långt, att det ofta är svårt att hinna med expeditionen af alla mål, hvarför också extra krafter måste anlitas.

För min del anser jag, att när man tjänar staten, så bör man egna hela sin arbetskraft åt staten. Men om man är öfvertygad om att det målet så småningom vinnes derigenom att tjenstemännens antal icke ökas, medan deremot målens antal växer, så tror jag, att Första Kammarans utskott haft skäl att biträda Andra Kammarans utskotts afstyrkande utlåtande, hvarför jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Herr von Möller: Endast ett par ord för att svara den föregående talaren.

Det var med glädje jag hörde honom nämna, att han i hufvudsak instämde i *hela* betänkandet. Jag trodde verkligen först, när jag läste detta snäfvu utlåtande, att han endast i fråga om *afslagsyrkandet* var ense med Andra Kammarans utskott, men jag har nu funnit, att han, för så vidt jag uppfattat honom rätt, äfven är med rörande motiveringen.

Hvad beträffar, att kammaren skulle vara så noggrann beträffande ordalagen i Andra Kammarans beslut eller gifva dem en sådan tydning, som den föregående talaren; eller att det skulle vara ohöfligt mot Kongl. Maj:t att i skrifvelsen anhålla om utseende af »lämpliga, opartiska personer», så vill jag säga, att dessa ord väl icke behöfva innebära, att de som haft utredningen om hand varit dertill *olämpliga*, utan meningen är naturligtvis, att opartiska, utanför stående personer böra väljas, d. v. s. *icke embetsmän*, som väl här vid lag torde vara mindre lämpliga.

Hvad den föregående talaren nämnde om arméförvaltningen, gissar jag har afseende å hvad utskottet omnämnt på sid. 23, der

Om förenkling af arbetsmetoderna inom den civila och ecklesiastiska förvaltningen m. m.
(Forts.)

det står: »Till någon direkt påföljd ledde väl ej den nämnda skrifvelsen, men i densamma uttryckta grundsatser synas ej dess mindre hafva burit frukt i åtskilliga förändringar och förenklingar såväl i de äldre embetsverken som i flere nyinrättade.»

Talaren nämde vid slutet af sitt anförande, att tjänstemännen redan nu äro så öfverhopade med arbete, att de knappast hinna med hvad de skola utföra, att målen ökades, men att tjänstemännens antal icke ökades. I anledning häraf skulle jag bra gerna vilja framställa den frågan: huru är det då möjligt, att, såsom jag förut nämnt, vissa tjänstemän kunna hinna med så ofantligt mycket annat bredvid sina så viktiga sysslor i statens tjenst? Huru är det möjligt, om de verkligen redan nu hafva fullt upp att göra, att de nu kunna egna sig åt och vara så upptagna af så många andra sysslor, som nu är förhållandet? Det är en fråga, som jag ej kan besvara.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende å föreliggande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle biträda Andra Kammarrens i ämnet fattade beslut.

Sedermera gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 47, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående fortsättning och afslutande af gradmätningen å Spetsbergen m. m.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

n:o 47, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående bildande af en fond för landtförsvarets byggnader och andra försvarsändamål;

n:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa kronan tillhöriga tomter inom Marstrands stad;

n:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af den kronan tillhöriga fasta egendomen n:o 10 i kvarteret Kulberget mindre i Stockholm;

n:o 50, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse till landtförsvaret af mark vid staden Visby för Gotlands artillerikår;

n:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af rätt till bearbetande af marmorfyndigheter å kronojord; och

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af kronan tillhörig mark vid Koskullskulle grufva i Norrbottens län.

Herr Cavalli erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag tillåter mig hemställa, att bevillningsutskottets betänkande n:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående en inkomstskatt för år 1903, måtte upptagas på föredragningslistan till det plenum, som infaller lördagen den 26 innevarande april, främst bland andra gången bordlagda ärenden.

Denna hemställan bifölls.

Justerades nio protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, hvilka under dagen bordlagts första gången, skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde;

hvarjemte, likaledes på hemställan af herr talmannen, kammaren medgaf, att de anslag, som utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 3,03 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 22 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 15 i denna månad.

Upplästes ett ingifvet läkareintyg af följande lydelse:

Att kaptenen och ledamoten af Riksdagens Första Kammare *Sebastian Tham* lider af febersjukdom och derföre tillsvidare är oförmögen att delta i riksdagsarbetet, intygas på heder och samvete.

Stockholm den 24 april 1902.

T. Hvass,
legit. läkare.

Anmälades och bordlades

bankoutskottets memorial n:o 9, angående förande inom linien af en del af riksbankens skuld för äldre sedlar; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 15, angående skrifvelse till Konungen i fråga om statsbidrag åt sockenbibliotek och med dem jemförliga boksamlingar; och

n:o 16, i fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående undervisnings-, examens- och studieväsendet vid rikets universitet och karolinska institutet.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 19 innevarande april bordlagda memorial och utlåtanden n:is 41—53.

Föredrogs och lades till handlingarne statsutskottets den 19 innevarande månad bordlagda memorial n:o 54, i anledning af remiss med öfverlemnande af uppgift å förändringar år 1901 i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrenderade kronoegendomar m. m.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets den 19 i denna månad bordlagda utlåtanden n:is 42 och 43.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, hvilka under dagen bordlagts första gången, skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,44 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
